

НУБІП України

Форма № Н-9.012
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ І ПЕРЕКЛАДУ
Освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр»
Спеціальність 035 «Філологія»
Освітня програма Англійська мова та друга іноземна
Програма підготовки: освітньо-професійна
Спеціалізація виробнича

НУБІП України

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри
іноземної філології і перекладу,
доктор педагогічних наук, професор
_____ Амеліна С.М.
« ____ » _____ 2023 р.

НУБІП України

**ЗАВДАННЯ
ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ**

Студент **Возняк Ярослав Владиславович**

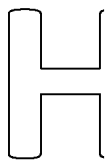
1. Тема магістерської роботи: «Стратегії відтворення англійською мовою дипломатичних документів»

Керівник магістерської роботи: Амеліна С.М. д.пед.н., професор
затверджені наказом від «__» _____ 201 р. № _____

2. Термін подання студентом магістерської роботи: «__» листопада 2021 р.

3. Вихідні дані до магістерської роботи: загальна теорія усного і письмового перекладу, англо-український словник політичних термінів, словник дипломатичних термінів, наукова література про мову і переклад.

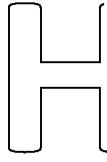
4. Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. На основі аналізу наукових праць уточнити сутність поняття «етика перекладача».

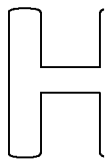
2. Схарактеризувати основні етичні принципи діяльності перекладачів.

3. Обґрунтувати розуміння термінології як передумови етичної перекладацької діяльності (на матеріалі аграрної галузі).

4. Узагальнити рекомендації для перекладачів щодо дотримання етичних принципів під час перекладу.

5. Перелік графічного матеріалу: *презентація до доповіді*

6. Дата видачі завдання «5» жовтня 2022 р.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назви етапів виконання магістерської роботи	Строк виконання етапів магістерської роботи	Примітка
1.	Визначення поняття та функцій дипломатичних документів. Опрацювання їх класифікації	10.10. 2020 р.	
2.	Аналіз стратегій перекладу дипломатичних документів	20.12. 2020 р.	
3.	Опрацювання теоретичної основи дипломатичних документів та перекладацьких стратегій.	10.03. 2021 р.	
4.	Аналіз перекладу дипломатичних документів на основі документів МЗС України	08.04. 2021 р.	
5.	Підготовка тез, доповіді та участь у науково-практичній конференції	жовтень-грудень 2021 р.	
6.	Підготовка магістерської роботи до захисту	до 27.11. 2021 р.	

Керівник: доктор педагогічних наук, професор _____ Амеліна С.М.

Завдання прийняв «5» жовтня 2022 року _____ Возняк Я. В.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДИПЛОМАТИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ У СФЕРІ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА.....	9
1.1. Особливості дипломатичних документів та їх функції.....	9
1.2. Типологія дипломатичних документів.....	15
1.3. Основні стратегії відтворення дипломатичних документів.....	21
Висновки до розділу 1.....	27
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДИПЛОМАТИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ У СФЕРІ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА.....	29
2.1. Лексико-прагматичні особливості дипломатичних документів.....	29
2.2. Особливості термінології дипломатичних документів.....	35
2.3. Використання перекладацьких трансформацій при перекладі дипломатичних документів.....	42
Висновки до розділу 2.....	49
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ДИПЛОМАТИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ НА ОСНОВІ МАТЕРІАЛІВ МЗС УКРАЇНИ.....	51
3.1. Переклад з урахуванням лексико-стилістичних особливостей дипломатичних документів МЗС України та політичної термінології.....	51
3.2. Використання граматичних трансформацій.....	58
3.3. Використання лексичних трансформацій.....	63
Висновки до розділу 3.....	66
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70
ДОДАТКИ.....	77

ВСТУП

Актуальність теми зумовлюється розширенням необхідності

комплексного дослідження перекладу дипломатичних документів з урахуванням

їх лексико-стилістичних а також функціональних особливостей. Це є особливо

необхідним з урахуванням надзвичайної ваги та важливості використання

дипломатії та дипломатичних документів в останні роки. Для якісної та цілісної

передачі заяв, вимог чи коментарів українського політичного істеблішменту не

необхідно надати повноцінне лінгвістичне підґрунтя не лише дипломатичним

документам як групі текстів з її особливостями, але й дослідити особливості їх

передачі з урахуванням міжмовної різниці.

До науковців, що досліджували лінгвістичні особливості текстів

дипломатичних можна віднести : Куньч З., Куньч М., Кащишин, Н. Є. , Зелінська

О. Я. До дослідників, що вивчали особливості дипломатичних документів в

стилістичному аспекті слід віднести. Христюк С., Грант Дж., Зубков М. Г.,

Калашник Г. М) та інші.

Особливості перекладу дипломатичних документів пов'язані їм

характерними ознаками та функціями, тому вимагають від перекладача

дотримання специфічних вимог для точного та зрозумілого відтворення

інформації таких текстів. Це зобов'язує перекладача визначити та

використовувати обґрунтовані та практичні стратегії. Серед дослідників

перекладу текстів дипломатичних документів можна перелічити. І. А.

Мидоренко, Т.М. Ніколаєва, Ю. Судус та інші.

Через необхідність комплексного дослідження та актуальність у в

сучасному перекладознавстві, було обрано тему. «Стратегії відтворення

дипломатичних документів англійською мовою».

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження функціональних та

лексичних ознак дипломатичних документів та основних стратегій відтворення

українських дипломатичних документів англійською мовою.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

- надати визначення поняттям *дипломатичні документи*;

- окреслити основні класифікації дипломатичних документів;

- проаналізувати основні стратегії в перекладі дипломатичних документів;

- описати основні лексичні особливості дипломатичних документів та дипломатичної термінології;

- проаналізувати використання перекладацьких трансформацій при перекладі дипломатичних документів;

- дослідити переклад дипломатичних документів в контексті відтворення англійською мовою документів МЗС України.

Об'єктом дослідження є дипломатичні документи МЗС України.

Предметом дослідження є лексичні, термінологічні та функціональні ознаки лексики українських дипломатичних документів та стратегії їх відтворення англійською мовою.

Для реалізації поставлених завдань було застосовано такі методи дослідження:

Теоретичні: аналіз, класифікація, систематизація, порівняння й узагальнення теоретичних та експериментальних даних з проблеми дослідження.

Практичне значення роботи визначається тим, що здійснене в ній дослідження лексичних та функціональних характеристик дипломатичних документів та особливостей їх перекладу становить внесок до загальної теорії зіставного мовознавства, а також в теорію міжнародних контактів та дипломатію.

Апробація результатів роботи та публікації.

Окремі результати роботи апробовано на науковій конференції: «VIII Міжнародна науково-практична конференція «MODERN PROBLEMS OF SCIENCE, EDUCATION AND SOCIETY», (Київ, 2023 рік)

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 1 тези [54] у міжнародних наукових виданнях.

Теоретичне значення полягає у зробленому внеску в українське перекладознавство через комплексне дослідження перекладу українських дипломатичних документів англійською мовою з урахуванням їх лексичних, термінологічних та функціональних особливостей.

Практична новизна роботи пов'язана у можливості використання дослідження у навчальному процесі у підготовці перекладачів, для подальших досліджень лексико-прагматичних та функціональних ознак лексики дипломатичних документів, а також у практичній перекладацькій діяльності.

Структура та обсяг. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загального висновку та коротким описом роботи англійською мовою, загальним обсягом 95 сторінок; основний текст викладено на 68 сторінках.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДИПЛОМАТИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ У СФЕРІ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

1.1. Особливості дипломатичних документів та їх функції

Для сучасної лінгвістики характерне дослідження виокремлених підрозділів мовного матеріалу. Тому дослідження конкретної сфери вимагає її розуміння не лише в лінгвістико-стилістичному аспекті, але і в структурно-прагматичному. Це розширює коло досліджуваної теми для її глибшого аналізу. Це стосується і дослідження дипломатичних документів, що призводить до необхідності характеристики всього пласту цього інформаційного матеріалу.

Слово дипломатія походить з грецького *diplōma*, що означає складений документ [1]. Він надавав його власникам право на захист, привілей та можливість вимагати до себе шанобливого ставлення на території, де мав політичну силу.

Дипломатія - офіційна діяльність глав держав і урядів, відомств закордонних справ, дипломатичних представництв та інших органів зовнішніх зносин з реалізації цілей і завдань зовнішньої політики держави, а також захисту прав та інтересів держави, її установ і громадян за кордоном. Вона становить один з найважливіших засобів формування зовнішньої політики держави [2].

Частина визначень звужують поняття з повноцінної державної діяльності певного напрямку такої діяльності «Дипломатія - управління міжнародними відносинами шляхом переговорів; спосіб, за допомогою якого ці відносини налагоджуються і керуються послами і посланцями; справа чи мистецтво дипломата; вміння або адреса у веденні міжнародних стосунків і переговорів». Застосування розуму й такту до ведення офіційних відносин між урядами незалежних держав, ... або, ще коротше, до ведення справ між державами мирними засобами» [3].

«Таким чином, дипломатія безпосередньо належить до сфери зовнішньої політики і по своїй суті є одним із головних і найбільш ефективних засобів її здійснення. Дипломатія — це діяльність щодо ведення переговорів, підписання

міжнародних угод, вивчення основних тенденцій та перспектив розвитку як регіональних, так і глобальних міжнародних відносин.

Отже, критеріальними ознаками дипломатії є:

1. Облік того, що входить до компетенції міжнародних відносин і зовнішньої політики держави.

2. Використання переговорів як основного інструмента для досягнення мирних угод між країнами.

3. Існування інституту дипломатичних службовців, які прямо займаються проведенням переговорів і виконують всі інші функції, передбачені статутом дипломатичної служби кожної країни [4, с. 23].

Дипломатія на міжнародному рівні здійснюється дипломатичною службою. Вона виконує низку функцій:

1. забезпечує підтримання відносин з іншими державами та представництво країни в них;

2. забезпечує єдність зовнішньополітичного курсу держави;

3. здійснює зовнішньополітичну діяльність держави;

4. організовує проведення переговорів і підготовку укладення міжнародних договорів;

5. готує разом з іншими центральними органами виконавчої влади пропозиції щодо укладення, виконання, припинення дії міжнародних договорів та внесення їх у встановленому порядку на розгляд

6. готує пропозиції щодо удосконалення законодавства міжнародних відносин;

7. здійснює функції дипломатичного протоколу у сфері забезпечення зовнішніх відносин з іншими державами, міжнародними організаціями;

8. забезпечує функціонування єдиної державної системи реєстрації, обліку та зберігання міжнародних договорів держави;

9. здійснює функції депозитарію міжнародних договорів;

10. сприяє діяльності іноземних дипломатичних представництв та консульських установ, представництв міжнародних організацій;

11. сприяє взаємодії органів законодавчої, виконавчої і судової влади в частині здійснення ними зовнішніх зносин та дотримання міжнародних зобов'язань

12. сприяє органам законодавчої, виконавчої та судової влади у здійсненні ними міжнародних зв'язків, надання їм відповідної методичної, консультативної та інформаційної допомоги [5].

Для виконання різноманітних дипломатичних функцій і забезпечення ефективного взаємодії між державами застосовуються різні види спеціальних дипломатичних документів. Саме через ці документи здійснюється передача і обмін необхідною інформацією, вирішення важливих питань та досягнення консенсусу між державами. Документами дипломатичного характеру називають письмовий текст, представлений або надісланий органами зовнішніх відносин однієї держави до органів відносин зносин іншої держави [6]. Синонімічний термін - дипломатичне листування – це всі документи, якими обмінюються держави через їхні дипломатичні представництва [7, с. 112].

До дипломатичних та службових письмових матеріалів, які включають у себе вербальні ноти, особисті листи, пам'ятні записки, меморандуми, заяви, комюніке, а також доповідні записки, циркулярні листи, довідки, інформаційні матеріали, тези для бесід і записи бесід, тощо, застосовують однакові стандарти та вимоги. Вимоги включають в себе:

1. високий рівень грамотності;
2. чіткий та ясний стиль викладу;
3. правильне виділення основного змісту;
4. переконлива аргументація;
5. логічна послідовність викладу;
6. уникнення зайвого фактичного та числового матеріалу;
7. в разі великого інтересу до матеріалу, можливе подання його у вигляді додатків або таблиць [8, с. 43].

Важливим аспектом характеристики дипломатичних документів є особливості мови такого типу текстів. Документи дипломатичного характеру

належать до офіційно-ділового стилю, який має власні ознаки. Серед основних виділяють:

1. нейтральний тон викладу змісту лише в прямому значенні;
2. точність та ясність у поєднанні з лаконічністю, стислістю, послідовністю викладу фактів; документальність, наявність реквізитів, котрі мають певну черговість;
3. наявність усталених одноманітних мовних зворотів, висока стандартизація викладу;
4. сувора регламентація тексту; чіткий поділ на параграфи, пункти, підпункти [9, с. 27].

Деякі з дослідників, як С. П. Бибик виділяють окремий дипломатичний підстиль офіційно-ділового стилю. Науковець визначає його як «

Дипломатичний підстиль може бути охарактеризований як один з видів офіційно-ділового спілкування, що використовується в зовнішній політиці, міжнародних та державних справах. Його головна функція полягає у регулюванні відносин між різними державами та світовими співтовариствами.

Для досягнення цієї мети дипломатичний підстиль використовує офіційно-урочистий стиль комунікації, який включає в себе вживання книжної, формальної лексики та фразеології. Характерними рисами дипломатичного підстилю на комунікативному рівні є спрямованість мови на відстоювання інтересів власної країни як внутрішніх, так і зовнішніх, акцент на діалогічному спілкуванні та багатосторонніх відносинах між комунікантами, а також

виражена намагання впливати, переконувати та аргументувати свої позиції. Ця спрямованість вимагає чіткої структуризації дипломатичних текстів, яка включає в себе вступ, формулювання тез, логічні та аналогічні аргументи, представлення фактів, їх спростування та підсумкові висновки. Основними стильовими особливостями дипломатичного підстилю є використання складних номінацій, які включають історичні, культурні та політичні компоненти та не можуть бути замінені синонімами через їх важливість у суспільному та

політичному контексті. Також характерною рисою є використання абревіатур, іншомовної лексики та офіційних термінів, особливо в тих випадках, коли вони стосуються міжнародних та міждержавних справ і осіб зі спеціальним міжнародним статусом [10, с. 112].

Мовлення, що використовується в дипломатичних контекстах, має високий ступінь формальності та ритуалізації. Ця ритуалізованість виражається в дотриманні чіткості та однозначності виражень, докладності та точності у викладі ідей, а також в використанні відомих мовленнєвих оборотів та спеціальної термінології, які є характерними для даного жанру комунікації [11, с. 326].

Сталі мовні формули – ще одна особливість документів дипломатичного характеру. Саме завдяки їм текст дипломатичного документа є по суті закритою мовленнєвою підсистемою, що працює за усталеними правилами і вкладається у дозволені форми, не допускаючи індивідуальних особливостей мовлення суб'єктів дії. Так, для текстів дипломатичних текстів дипломатичного спілкування характерна наявність мовних формул номінації країн – офіційні назви що обов'язкові для вживання в таких текстах. Через громіздкість розгорнутої формули номінації, в текстах з нижчим рівнем офіційності здебільшого вживають скорочену, зручнішу неповну назву. Багатогранність мовних формул, широка палітра різноманітних нюансів мовної етики дає змогу змінювати тон дипломатичного мовлення від найвишуканішої люб'язності до стриманого ввічливого невдоволення залежно від ситуації, мети і типу документа [12, с. 125].

Пов'язаною з попередньою є ще одна особливість мови дипломатичних документів – обов'язкове використання формул ввічливості. Вони використовуються для відображення поваги до іншої держави, установи чи особи. За допомогою широкого спектру таких формул можна відобразити суворіший тон або більшу теплоту офіційного документа. Для цієї мети дипломатичні в дипломатичній мові присутні обов'язкові вирази-компліменти, що створюють особливу тональність дипломатичного документа: засвідчуючи

високу пошану. Часто сюди належать шанобливі прикметники, що характеризують поважне ставлення до адресата. З урахуванням цього, відсутність компліментарної лексики засвідчує про погіршення дипломатичних стосунків, або бути спричиненою трауром в країні. [11, с. 123].

Як вказує науковець Сагайдак О.П. – дипломатичні документи належить до однієї з найконсервативніших сфер дипломатичної практики. Це зумовлює дотримання низки традиційних правил дипломатичного протоколу (компліментарність, форми ввічливості, мова). Ці правила вироблені протягом тисячоліть, і вільний відступ від цих, здавалося би, архаїчних форм може призвести до небажаних наслідків, навіть до загострення відносин [8, с. 110].

Науковець Калащник Г. М. підкреслює особливу регламентованість у написанні дипломатичних документах, та дипломатичному листуванні, що проявляється навіть в звертаннях та чіткому порядку розташування і використання загальноприйнятих термінів. Це вказує на не лише суто лінгвістичну, але й фактологічну традиційність. [С.13 С. 124]. У дипломатичних документах, які містять важливу інформацію про міжнародні відносини, точність та ясність мови є особливо важливими. Ці документи повинні бути чіткими та зрозумілими для всіх сторін, щоб уникнути непорозумінь та невдач. Точність мови

дипломатичних документів полягає в тому, щоб уникати неоднозначності та неясності у використанні термінів та виразів. У таких документах важливо використовувати точні терміни та визначення, щоб уникнути можливих різних інтерпретацій. Точність мови також передбачає використання правильних граматичних конструкцій та мовних форм. Ясність мови дипломатичних документів означає, що документ повинен бути легко зрозумілим та доступним для різних аудиторій. Ясність може бути досягнута за допомогою простих, зрозумілих виразів, коротких речень та логічної структури тексту. Важливо також уникати складних термінів та висловлювань, які можуть бути незрозумілими для більшості людей. З іншого боку, точність і ясність мови дипломатії поєднуються з лаконічністю, стислістю й послідовністю викладу фактів. В залежності від особливостей дипломатичних обставин вимога чіткості

формувань у мовленні дипломатів часто замінюється на ухильність висловлювань. Це вимагає розуміння не лише характеристик дипломатичного підстилю, чи вимог до складання дипломатичних документів але й контекстуально-ситуативного оточення, в якому вони були створені.

1.2. Типологія дипломатичних документів

Низка дослідників аналізує типологію дипломатичних документів базуючись на їх диференціації за різними критеріями. Однією з класичних класифікацій є запропонована дослідником Кащишин Н.С., що [14, с. 54-55] виділяє сім

основних типів дипломатичних документів: договірні, інформативні, інструктивні, регулятивні, аргументативні, авторитарні, кортезивні.

1. договірні - контракт; угода; трактат; пакт; конвенція; картель; обмін нотами, конкордат;

2. інформативні - особиста нота; циркулярна нота; постанова; заява уряду; телеграма;

3. інструктивні - вербальна нота; циркулярна нота;

4. аргументативні - дипломатична промова; приватний лист; особисте повідомлення; лист про стурбованість; заява / виступ на конференції;

5. регулятивні - вербальна нота; комюніке; меморандум; записка;

6. авторитарні - нота уряду (глави держави), декларація, комюніке, меморандум;

7. кортезивні - телеграма, особистий лист; офіційне запрошення; лист-співчуття.

Класичною класифікацією надає дослідник Р. Барсон, що виділяє 4 види дипломатичних документів: ноти, листи, меморандуми та пам'ятні записки.

Водночас різноманітність документів дипломатичного характеру неможливо

обмежити лише цими категоріями. Значний пласт становить документація відомчого характеру. Частина документів використовується для здійснення офіційних відносин між державами та заявляється їх офіційна позиція. До того д

такі документи часто диференціюють на конфіденційні (серед яких велику кількість становлять усні «послання») та відкриті до загального ознайомлення.

Найбільш поширеною формою дипломатичних документів, що може використовуватися водночас і при вирішенні звичайних та щоденних питань і для загальнодержавних заяв є дипломатична нота (лат. nota – зауваження; офіційне дипломатичне письмове звернення однієї держави до іншої). Нота є також складовою частиною міжнародної угоди, здатної породжувати права та обов'язки відповідно до міжнародного права. В обох випадках форма зазвичай однакова. Як правило, нота надсилається від дипломатичного представництва, від МЗС приймаючої держави або, рідше, від технічного міністерства, уповноваженого безпосередньо обговорювати з дипломатичними місіями певні питання, які підпадають під його компетенцію [15, с. 112].

Існують інші класифікації документів за різними категоріальними ознаками. За формою:

1. Ноти (або депеші) - найпоширеніший дипломатичний документ, який містить відправлені державними посадовцями листи, заяви та інші повідомлення;
2. Протокольні записки – документи, що містять офіційні протокольні записки зустрічей та переговорів між державними посадовцями;
3. Договори - містять офіційний текст угод, до яких прийшли державні посадовці.

За змістом:

1. Дипломатична кореспонденція: ці документи містять спілкування між державними посадовцями та високопосадованими особами;
2. Декларації. Документи, що містять офіційні заяви про становище держави щодо певних питань;
3. Меморандуми - містять офіційний текст, який містить детальний аналіз питань, що обговорюються.

За метою:

1. Дипломатичні документи миротворчих місій містять звіти та повідомлення від місій, які були призначені для забезпечення миру в різних регіонах світу;

2. Дипломатичні документи щодо конфліктів - містять спілкування між державними посадовцями щодо конфліктних ситуацій та можливих шляхів їх вирішення;

3. Дипломатичні документи щодо гуманітарної допомоги - містять звіти та повідомлення щодо надання допомоги населенню.

Відмінне бачення класифікації дипломатичних документів надає західна наукова школа. Так, на сайті Гарвардського університету в статті «Diplomatic Communications» пропонується розгорнута класифікація, де визначається 12 основних типів документів дипломатичної комунікації з їх характерними ознаками :

1. Aide-memoire - неформальне резюме дипломатичної розмови або інтерв'ю, що використовується як допоміжний засіб для збереження інформації. Цей документ зазвичай не розпочинається формальними формулами вираження поваги, але містить чітку формулу отримувача — посол, міністр або представник дипломатичної місії. Зазвичай цей документ залишається в Міністерстві закордонних справ від імені відправника — посла, міністра чи представника, або надсилається через МЗС переданому посольству або місії. В українському дипломатичному документознавстві цьому типу документу відповідає пам'ятна записка та відображає інформацію, що вже була викладена в ноті чи меморандумі [16, с. 426].

2. Demarche (Демарш) - офіційне дипломатичне представлення офіційної позиції, поглядів або побажань одного уряду з певного питання відповідній посадовій особі в уряді іншої країни чи міжнародній організації.

3. Diplomatic Correspondence (Дипломатичне листування, часто дипломатичні листи) — офіційне листування між агентами, уповноваженими державою вести її іноземні справи стосунки вдома чи за кордоном з аналогічними уповноваженими представниками іноземних урядів. Найчастіше

дипломатичне листування здійснюється між головами держав та використовується для найважливіших, традиційних чи церемоніальних цілей: поздоровлення, висловлення співчуття, призначення дипломатичних представників, тощо [17, с. 46]. Для призначення та відозви послів використовується два окремі типи дипломатичних листів: letter of credence – ввірча грамота та letter of recall – відклична грамота.

4. First Person Note – дипломатичний документ, що використовується для найважливішої кореспонденції. Такий тип документів готуються в Дипломатичному представництві для підпису секретарем, заступником секретаря, помічником секретаря або його заступником. На пошті листи від першої особи використовуються для листування між главою місії та главою міністерства закордонних справ або іноземної дипломатичної місії. Коли посольство отримує повідомлення від зовнішньополітичного відомства про відсутність глави МЗС, нота повинна бути адресована виконувачу обов'язків глави офісу, тобто виконувачу обов'язків міністра закордонних справ, виконувачу обов'язків міністра закордонних справ тощо. В українських класифікаціях дипломатичних документів цей документ називається особистоюнотою. Це інформативний документ, що має велику політичну вагу.

Використовується з метою інформування про політичну ситуацію, про залишення країни дипломатичним представником, для рекомендації тимчасового повіреного у справах, або з метою відповіді на дипломатичний документ схожого характеру. Основними відмінностями від інших документів такого типу є менша формалізованість та використання при наявності невеликої кількості дипломатичних представництв. Окремим підтипом є колективна нота. Водночас її використання в сучасній практиці дипломатичної комунікації є досить рідкісним [18, с. 31].

5. Note Verbale – також називається нота третьої особи. Вербальна нота є найпоширенішою формою дипломатичної кореспонденції, що охоплює широкий спектр тем дипломатичного характеру. Відрізняється традиційністю та формалізованістю та опорою на встановлені в конкретній державі норми.

Зазвичай, такий вид листування складається від імені Міністерства закордонних справ або дипломатичного посольства та формується з використанням дипломатичних формул. Лист має унікальний номер і дату відправлення, а також засвідчується мастиковою печаткою МЗС або дипломатичного представництва.

Окрім звичайного використання для комунікації між дипломатичними представництвами, такий тип листування використовується для обміну інформацією між Організацією Об'єднаних Націй та урядами або постійними представництвами. Окремим підтипом вербальної ноти циркулярна нота, що направляється з Міністерства закордонних справ до іноземних посольств та дипломатичних місій, розташованих в даній країні, або відповідної дипломатичної установи, до інших посольств та місій, що працюють у цій країні, з метою передачі однакової інформації адресатам. При підготовці циркулярної ноти необхідно дотримуватися ті самих вимог, що і при складанні вербальної ноти [19, с. 189].

6. Pro Memoria (Sing., Pl.) - Офіційна примітка, що втілює письмовий запис дипломатичної дискусії. Цей документ зазвичай залишається в офісу закордонних справ послом або міністром (або дипломатичним представником) або передається посолу або міністру, (або дипломатичному представнику) в Міністерстві закордонних справ.

7. Woeu - офіційне вираження міжнародною конференцією бажання чи надії, часто оформлюється у формі резолюції. Пропозиція або рекомендація, надана країною до міжнародного органу чи конференції.

Науковець Сагайдак О.П. розширює класифікацію дипломатичних документів та ґрунтується на їх цільових особливостях. Він виділяє документи зовнішньо-дипломатичного та внутрішньовідомчого листування. До першої групи належать документи, що були розглянуті вище: ноти, депеші, тощо. Інша група - внутрішньовідомчого листування не є настільки відомими однак їх важливість та роль складно переоцінити. Вони служать забезпеченню комунікації закордонних дипломатичних представництв з Центром і включають

у себе листування з МЗС та іншими державними чи недержавними, структурами в країні перебування чи в контексті багатосторонніх дипломатичних стосунків.

Серед них науковець виділяє документи всередині однієї установи та ті, що використовуються між відомствами. До першої групи належать два основні документи:

1. Службова записка – використовується для інформування дипломатичної установи стосовно основних подій та фактів, що впливатимуть на її роботу та функції.
2. Доповідна записка – документ-звіт, що вказує на пророблену роботу стосовно конкретного завдання чи питання.

Документи міжвідомчого користування є більш різноманітними. До них належать:

- а. інформаційно-довідкові матеріали;
- б. звітна документація;
- в. листування з консульських питань;
- г. листування з приводу планування роботи та кадрових питань;
- д. листування з адміністративно-господарських та фінансових питань;
- е. листування з МЗС та іншими відомствами й установами України стосовно запитів цих установ та окремих громадян.

В цій групі основну роль та чільне місце посідають саме інформаційно-довідкові матеріали. Вони стисло характеризують політико-економічну, а також культурну чи геополітичну ситуацію в конкретній державі. Довідка вказує на проблеми внутрішньополітичної ситуації, характеризуються політичні партії, коаліції, тощо. Також довідка є службовим документом, а коло користувачів суворо регламентується [12, С. 110-132].

Отже класифікація дипломатичних документів є надзвичайно обширною та багатосторонньою. Хоча на перший погляд може здатися, що немає необхідності звертати таку пильну увагу класифікації дипломатичних документів, такий аналіз є вкрай необхідним. По-перше, це пов'язано з

використанням дипломатичних документів та характерними особливостями кожного конкретного типу. Класифікація та чітке розуміння тексту в дипломатичному документі слугує фундаментом підбору стратегії перекладу, вибору перекладацьких засобів, тощо.

1.3. Основні стратегії відтворення дипломатичних документів

Для відтворення важливих та функціональних документів у дипломатичних документах перекладану необхідно зосередитися на процесі перекладу з урахуванням правильного підбору перекладацької стратегії. В цьому випадку поняття **процес перекладу**, **стратегія перекладу** є надзвичайно важливими, як

і сам підхід до їх застосування у дипломатичних документах, що перекладаються.

Одне з найвідоміших визначень перекладу звучить наступним чином.

Переклад - це передача змісту тексту мовою оригіналу за допомогою еквівалентного тексту мовою перекладу [20]

Науковець Тимошенко Ж. підкреслює, що процес перекладу містить «міжмовні перетворення», тобто зміну тексту з однієї мови на іншу. Зазвичай ці процеси обмежені межами двох певних мов. Однак важливо розуміти, що переклад - це глибокий і складний процес, який завжди виконується людиною та включає в себе безліч аспектів, таких як сприйняття вихідного тексту, соціальний статус комунікантів, мовна обстановка та інші чинники, що впливають на комунікацію між двома мовами. Коли ми кажемо «комунікація», маємо на увазі передачу повідомлення від одного комуніканта до іншого, і це передбачає

принаймні два активних учасники. Отже, процес перекладу - це не просто акт спілкування між двома мовами, а специфічний варіант «білінгвальної комунікації», що включає в себе взаємодію джерела, перекладача та отримувача інформації. Найбільш ключовою ланкою цієї комунікації є сам перекладач, який виконує переклад - це одна з форм активності, поруч з читанням, письмом, слуханням та мовленням. Процес перекладу веде до створення нового виду комунікації, який передбачає передачу повідомлення або інформації, що є

важливою складовою частиною перекладу. Однією з ключових завдань перекладача є визначення інформації, яку необхідно передати, і врахування головного мовного виразу, який несе більшу частину інформації, що міститься у повідомленні. Визначення різних видів інформації, які становлять повідомлення, часто є більш доступним у письмовому перекладі, тому що у перекладача є більше можливостей для аналізу речення та врахування важливих екстралінгвістичних чинників [14, С. 34].

Пітер Ньюмарк виділяє чотири рівня, що формують процес перекладу:

1. Текстовий рівень мови оригіналу. Це той рівень мови, з якого ми починаємо і до якого постійно повертаємося. Хоча робимо це не безперервно. Повертаємося.

2. Референтний рівень, рівень об'єктів та подій, реальних чи уявних рівень, що ми повинні поступово візуалізувати та вибудовувати. Цей рівень є невід'ємною частиною спочатку процесу розуміння, а потім процесу відтворення.

3. Когезійний рівень, який є більш загальним і граматичний, на якому простежується хід думок, тон почуттів (позитивний чи негативний) та різні пресупозиції тексту мови оригіналу. Цей рівень охоплює як розуміння і відтворення: він представляє загальну картину, до якої ми можемо пристосувати мовний рівень.

4. Рівень природності, загальноприйнятої мови доречного для автора або мовця в певній ситуації. Знову ж таки, це узагальнений рівень, що становить діапазон, у межах якого працює перекладач, якщо тільки він не перекладає перекладає офіційний текст. У цьому випадку він розглядає рівень природності як точку відліку для визначення відліку для визначення відхилення - якщо воно є - між авторським рівнем, якого він прагне авторським рівнем, до якого він прагне, і природним рівнем. Цей рівень природності стосується лише відтворення. Нарешті, існує процедура перегляду, яка може бути концентрованою або розподіленою залежно від ситуації. Ця процедура становить щонайменше половину всього процесу [22, С. 128].

Українські мовознавці доповнюють такий аналіз процесу перекладу.

Діям перекладача притаманні три взаємопов'язані етапи процесу перекладу, які розрізняються характером мовних дій. Перший такий етап включає дії перекладача, пов'язані з вилучення інформації із тексту мови оригіналу. Етап вилучення інформації з оригіналу часто називають «розкриттям сенсу». На цьому етапі перекладач повинен одержати інформацію, яка міститься як у перекладеному фрагменті оригіналу, так і в мовному та контекстуальному оточенні, і, ґрунтуючись на цій інформації, робити необхідні висновки стосовно змісту, який він повинен відтворити на наступному етапі. Зміст тексту перекладу часто є складним інформаційним комплексом, розуміння якого потребує від отримувача значної інтелектуальної праці. Цю роботу також повинен виконати перекладач, який виступає в ролі одержувача оригінального тексту.

Другий етап – полягає у підборі необхідних засобів у ПП під час створення перекладу. Другий етап процесу перекладу - це вибір мовних засобів при створенні перекладу - включає в себе конкретні мовні дії перекладача. Проте навіть на цьому етапі створений перекладачем текст відрізняється від звичайної мовної діяльності комунікантів, які використовують цю мову. Тут мова йде про особливості, пов'язані з другорядністю змісту перекладу. У процесі перекладу обидва ці етапи тісно переплітаються між собою [23, с. 106].

Дослідник Ніколаєва Т. М. дає таке визначення стратегії перекладу – програма перекладацьких дій, метод виконання перекладацького завдання, що полягає в адекватній передачі з іноземної мови мовою перекладу комунікативної інтенції відправника з урахуванням культурологічних та особистісних особливостей оратора базового рівня мовної надкатегорії та підкатегорії [24, с. 112].

В питаннях підбору перекладацької стратегії науковці виділяють декілька основних аспектів. Так німецький лінгвіст Вольфганг Льоршер виділяє дев'ять основних елементів, або за його власною назвою, будівельних блоків перекладацьких стратегій. Ці будівельні блоки є наступними:

1. Усвідомлення перекладацької проблеми

2. Вербалізація перекладацької проблеми

3. Пошук можливого рішення перекладацької проблеми

4. Рішення перекладацької проблеми

5. Попереднє розв'язання перекладацької проблеми

6. Частини розв'язання перекладацької проблеми

7. Розв'язання перекладацької задачі, рішення до якої ще не знайдено

8. Негативне рішення перекладацької проблеми

9. Проблема в сприйнятті тексту вихідної мови [25].

Дослідник Ніколаєва Т. М. пропонує трошки інший підхід до елементів перекладацької стратегії. Вона виділяє 3 основні аспекти:

1. Лінгвокультурна адаптація є однією з найпоширеніших. Її основна функція – передача тексту, що буде близьким та зрозумілим носіям іншої культури чи народу. Іншим елементом є заповнення лінгвістичних лакун та підбір еквівалентів (відповідників) чи застосування описового перекладу для більш створення прийняттого тексту для аудиторії мови перекладу.

2. Жанрова адаптація – передача тексту з урахуванням жанрових особливостей в мові оригіналу та мові перекладу. На відміну від попереднього елемента, основним матеріалом для стратегії є жанрова частина тексту, що зумовлює перекладача застосовувати еквівалентний жанр при перекладі або ж за його відсутності адаптація текстів для надання їм знайомого для аудиторії жанрового характеру.

3. Вікова адаптація – зміна аудиторної направленості тексту, часто з урахуванням дитячої аудиторії. Це призводить до вилучення з тексту лакун імпліканти та вживається більш загальна лексика. [24, с. 113].

Важливим аспектом у перекладацькій стратегії перекладу дипломатичних документів є втілення перекладацької еквівалентності та адекватності. Особливо це є критичним для передання інформації дипломатичних документів. У випадку мови міжнародних договорів, включаючи конвенції, мовлення використовує різноманітні мовні засоби для досягнення ясності і однозначності. Оскільки конвенції вимагають стандартизованого стилю мовлення з чіткими висловами та

точністю, і мовні особливості, такі як повтори та складні речення, зберігають синтаксичну структуру та відношення між темо-ремагичними структурами. Основним поняттям для визначення співвідношення між оригінальним текстом конвенції і його перекладом є «еквівалентність». Головною метою є відтворення змісту оригіналу на різних мовних рівнях, і способи досягнення цієї еквівалентності при перекладі міжнародних конвенцій розглядаються як предмет подальших досліджень у галузі перекладознавства. Щодо поняття «адекватність», варто зауважити, що його головною метою є відповідність прагматичним цілям і досягнення смислової точності, що, фактично, дублює поняття прагматичної еквівалентності за ієрархічними моделями еквівалентності, і, отже, використання терміну «адекватність» у контексті перекладу конвенцій може бути нецільовим [26, с. 445].

Розроблення стратегії перекладу дипломатичних документів повинно включати працю в трьох основних напрямках. Це стилістична адаптація та переклад з урахуванням стилістики тексту, переклад основної та інформативної термінології, та переклад з застосуванням перекладацьких трансформацій. Використання перекладацьких стратегій варіюється від стилістичних особливостей тексту, його цілі та його стилю. Це призводить до необхідності аналізу особливостей перекладу конкретного стилю тексту (та його підстилю). Тому наступним елементом стратегії перекладу дипломатичних документів є аналіз особливостей перекладу офіційно-ділового стилю. На основі проаналізованих вище особливостей дипломатичних документів, ми окреслили основні принципи перекладу дипломатичного підстилю:

1. **Нейтральний тон та пряме викладення змісту:** Переклад дипломатичних текстів має зберігати нейтральний стиль та передавати інформацію без зайвих відтінків або емоцій.
2. **Точність і ясність:** Переклад повинен бути точним та зрозумілим, уникати неоднозначностей та додавання надлишкових деталей.

3. Використання усталених мовних зворотів: Дипломатичний переклад може включати у себе фразеологію та вирази, що є типовими для дипломатичної мови.

4. Чітка структура тексту: Дипломатичний текст повинен бути структурованим та включати чіткий поділ на параграфи, пункти та підпункти.

5. Фахова термінологія: Перекладач повинен володіти спеціалізованою термінологією, характерною для дипломатичних текстів.

6. Врахування міжнародного контексту: Перекладач повинен розуміти міжнародні та політичні аспекти тексту та враховувати їх під час перекладу.

З урахуванням стилістичного використання мовних засобів у дипломатичних текстах, варто зазначити, що лексичний апарат цих текстів суворо контролюється. При перекладі дипломатичних документів важливо враховувати не тільки характер офіційно-ділового стилю, який є загальною особливістю цього середовища, але й унікальні риси, притаманні конкретним видам документів [27 с. 80].

Переклад в дипломатичній сфері обов'язково дотримується своїх унікальних правил та нюансів. Оскільки ця діяльність проводиться у посольствах, консульствах та дипломатичних місіях, вона вимагає від перекладачів не лише бездоганного засвоєння термінології та дипломатичного етикету, але й глибокого розуміння подій, що відбуваються на міжнародному рівні, а також у сферах політики, економіки та соціального розвитку їхньої власної країни. На додачу до цього, успішний переклад вимагає володіння спеціальними методами та професійною технікою [28, С. 245].

Важливим аспектом перекладу дипломатичних документів є застосування перекладацьких трансформацій. Це ставить сучасних перекладачів та дослідників перед питанням доцільності використання поняття перекладацьких трансформацій.

Висновки до розділу 1

Дипломатія - офіційна діяльність глав держав і урядів, відомств закордонних справ, дипломатичних представництв та інших органів зовнішніх

зносин з реалізації цілей і завдань зовнішньої політики держави, а також захисту прав та інтересів держави, її установ і громадян за кордоном, що становить один з найважливіших засобів формування та здійснення зовнішньої політики держави.

Для здійснення дипломатичних відносин використовуються дипломатичні документи - письмові тексти, представлені або надіслані органами зовнішніх відносин однієї держави до органів відносин з іншою державою. Дослідники виділяють характерні ознаки дипломатичних документів, а деякі з мовознавців виділяють окремий дипломатичний підстиль. Дипломатичним текстам характерна чіткість, ясність, регламентативність та використання сталих мовних формул, тощо.

Класифікація дипломатичних документів є надзвичайно різноманітною та охоплює цілу низку їх особливостей: цільову направленість, функціональні особливості, способи використання, тощо. Серед документів виділяють декілька основних груп, серед яких найважливіші є спрямовані на дипломатичну комунікацію всередині дипломатичної установи (чи установ) однієї держави чи ті, що слугують взаємодії дипломатичних представництв різних держав.

Особливо важливим є аналіз конкретних дипломатичних документів, що входять в окремі групи класифікації. Це зумовлено їх спеціалізованим використанням, функціональним спрямуванням та навіть особливостями створення. Існує ціла низка різноманітних дипломатичних документів, що часто відрізняються у лінгвістичному аспекті.

Класифікація дипломатичних документів є фундаментальним аспектом в роботі з текстами такого типу. Вона дозволяє проаналізувати основні особливості, тип та направленість документу, а отже підібрати оптимальну стратегію для передачі надзвичайно важливої інформації.

Процес перекладу – точної та адекватної передачі інформаційного навантаження мовою перекладу містить у собі послідовність етапів, спрямованих на досягнення цієї мети. Для досягнення цілі перекладу застосовується стратегія перекладу – комплекс перекладацьких дій для забезпечення точності та відповідності тексту перекладу. Це вимагає від перекладача проводити дії з лінгвістичної, стилістичної та культурно-граматичної адаптації, а також правильно ставити та вирішувати лінгвістичні проблеми.

При підборі стратегій для перекладу дипломатичних документів, необхідно орієнтуватися на його стилістичні особливості, як і на лексико-стилістичні особливості власне дипломатичного підстилю. З іншого боку, це також вимагає від перекладача застосовувати цілу низку додаткових «фонових» знань для якісної передачі інформації дипломатичного документа.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДИПЛОМАТИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ У СФЕРІ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

2.1 Лексико-прагматичні особливості дипломатичних документів

У цьому розділі розглядаються важливі аспекти лексичних особливостей дипломатичних документів, що визначають їх стиль та виразність. Мова дипломатичних документів містить спеці

альну термінологію для досягнення точності та однозначності у виразах.

Лексичний склад дипломатичних текстів грає важливу роль у вираженні пошани та ввічливості в спілкуванні між державами та міжнародними організаціями, створюючи особливий стиль, що відрізняє ці документи від інших видів письмового спілкування. Мова дипломатії є результатом тривалої взаємодії та спілкування між народами і її відсутність завжди спричиняла конфлікти. Однак, важливо відзначити, що сама дипломатична мова часто є джерелом непорозумінь і конфліктів. У зарубіжних дослідженнях дипломатичну мову описують терміном «common form», оскільки вона об'єднує різні мови (такі як англійська, французька, латинська), різні субмови (політичну, юридичну, економічну), а також різні функціональні стилі (офіційно-діловий, публіцистичний) [29, с. 3].

Дипломатичні документи мають ряд особливостей, які визначають їхній стиль та мовний характер. Однією з цих особливостей є використання слів у переносному контексті, що вважається загальноприйнятним звичаєм. В порівнянні з офіційним, нейтральним стилем спілкування, дипломатична мова вирізняється своєю виразністю та вираженою пошаною у висловленнях. Це набуває важливого значення, оскільки в процесі вираження різних ситуацій, таких як пропозиції, подяки, незадоволення, здивування, вітання чи вираження співчуття, неможливо уникнути впливу емоційного навантаження. [30, с. 4].

Важливим аспектом лексики дипломатичних документів є широке використання мовленнєвих стратегій, що визначаються як когнітивний план спілкування, за допомогою якого контролюється оптимальне рішення

комунікативних завдань мовця в умовах нестачі інформації про дії партнера [31, с. 60]. Це є надзвичайно важливим аспектом, оскільки поєднує у собі як лексичні та і прагматично-функціональні особливості дипломатичних документів. Дослідниця Судус Ю. В. окреслює основні мовленнєві «тактики», що формують сукупність мовленнєвої стратегії в мові дипломатії в дискредитаційній функції.

До них належать:

1. тактика викриття;
2. тактика наказу;
3. тактика звинувачення;
4. тактика протиставлення;
5. тактика протиставлення;
6. тактика образи та ін. [32, С. 72-74].

Звичайно, це зовсім не вичерпний список тактик та мовленнєвих стратегій дипломатичних документів, він є надзвичайно широким та різноманітним, однак наведений вище список дозволяє проаналізувати лексично-функціональний аспект застосування мовленнєвих тактик та стратегій для конкретного завдання дипломатичного документа та зрозуміти їх суть.

Стиль дипломатичних документів не може бути аналітичним чи одноманітним. Різноманіття формальних виразів ввічливості дозволяє розширити можливості для підкреслення більш офіційного або відкритого підходу в офіційних документах. У дипломатичному мовленні часто використовуються обов'язкові вислови, що стосуються компліментів і виконують конкретну комунікативну функцію - підкреслення ввічливості, пошани та вираження поваги. Фрази, подібні до *прийміть запевнення у глибокій повазі* чи *маємо за честь повідомити*, створюють особливий стиль в дипломатичному документі, свідчаючи про величезну повагу. Відсутність компліменту в дипломатичних текстах можлива лише у випадках, коли виражається протест щодо незаконних дій співробітників посольства чи держави, або в разі грубого порушення норм поведінки. Також, відсутність

компліментів може бути відзначена в офіційних повідомленнях, які оголошують траур в країні, чи в повідомленнях, що виражають співчуття [30, с. 4].

Спеціальна лексика є основною складовою, навколо якої формується весь лексичний аспект документа, включаючи атрибути і стиль. До цієї спеціальної лексики відносяться назви дипломатичних установ, органів, процедур, посадових осіб, дипломатичних документів та їх складових, і так далі. Кожен лексичний рівень не має однакової важливості. Якщо загальноприйнята лексика становить більшість лексичних одиниць, то спеціальна лексика є свого роду дипломатичним фоном документа.

Загальнолітературні лексичні одиниці, які входять в лексикон дипломатичного діловиробництва, відрізняються не лише за сферою застосування, але також тим, що вони набувають додаткових значень завдяки своєму використанню в правовому (міжнародному, дипломатичному, державному) контексті. Саме через таке застосування (відоме як доміанти) термінологічні одиниці надають словосполученням зі спеціальним дипломатичним значенням, таким як *суверенітет, дипломатична ввічливість, політичні гарантії*, тощо. Використання спеціальної лексики також піддається впливу інших стилістичних аспектів та лексичних відтінків. [33, с. 139].

В дипломатичних текстах часто використовується «висока лексика» з метою підкреслення вагомості подій в міжнародному співтоваристві, відзначення урочистості та визначення їх значущості. Висока та книжкова лексика зустрічається в різних аспектах дипломатичної діяльності, зокрема в міжнародних угодах, деклараціях та інших офіційних документах. Вона також активно використовується в офіційних повідомленнях, де призначення високопоставлених гостей іноземних країн, їх резиденції та супроводження відзначаються за допомогою цієї формальної мови. Крім цього, дипломатичні вирази також застосовуються у контексті укладення міжнародних договорів і у визначеннях. Також, у процесі надання документів, висловлення компліментів та дотримання етикету грають важливу роль у формуванні дипломатичних текстів.

У повсякденному житті ми часто зіштовхуємось із семантичною невизначеністю. Багато наших звичайних розмов використовують природну мову, де багато слів мають нечіткі або змінні значення. Те саме можна відзначити і в дипломатичному стилі спілкування, який є частиною загального мовленнєвого вживання. Ця семантична невизначеність проявляється на різних

рівнях дипломатичного спілкування, включаючи окремі слова, фрази, структуру речень і загальну логіку. У дипломатичних текстах часто використовуються слова та вирази, які можуть мати різні тлумачення. Це особливо важливо для

представників дипломатичної громадськості, які мають бути обережними у виборі своїх слів та уникають виразів, які можуть викликати суперечливі

інтерпретації. Замість того, щоб виражати конкретні погляди, дипломати часто користуються загальними та багатозначними висловами, такими як «конструктивно» чи «позитивно», для збереження ввічливості та уникнення конкретизації деталей. У сфері дипломатії існують особливі вимоги до мови.

Міжнародні конфлікти зазвичай мають серйозну природу, і у дипломатичному діалозі політики та дипломати іноді мають використовувати пряму та рішучу мову для захисту своїх позицій. У таких випадках вони можуть використовувати підходи, які полягають в висловленні ставлення до питань таким чином, щоб не

обов'язково зобов'язувати себе до конкретних дій чи рішень [34, с. 1242].

Серед різних мовних засобів, що використовуються у дипломатичних комунікаціях англомовного світу, метафора займає важливе положення.

Враховуючи особливості дипломатичного обміну та міжнародних переговорів, можна констатувати, що метафора грає вагомую роль в цьому контексті. Часто

виникає необхідність у тому, щоб дипломатичний текст не лише інформував, але й мав вплив на отримувача та переконував його. Дипломатична мова може включати в себе можливість як приховувати певну інформацію, так і детально висвітлювати те, що зберігається в тіні. Метафора відіграє значущу роль серед

мовних засобів, призначених для вираження емотивності. У дипломатичній комунікації метафора виявляється як ключовий інструмент у міжнародних переговорах та сприяє створенню позитивного діалогу. Часто зустрічається

ситуація, коли дипломатичний текст має за мету не лише надання інформації, але й впливу та переконання. Уважно обрана дипломатична мова використовується як для маскуванню інформації, так і для розкриття того, що ховається. Зрозуміло, що метафора в дипломатії функціонує як форма лінгвістичного оздоблення, але її роль та функції виймають її на передній план. Метафора представляє собою потужний інструмент для встановлення аналогій, підкреслення ключових проблем і їх аспектів, а також для зміни акценту з другорядних питань. Ця лінгвістична фігура може бути вважана однією з найпотужніших засобів, яким користується дипломат [29, с. 3].

Не менш важливим аспектом дипломатичних документів є широке використання аббревіатур та скорочень. Це зумовлено функціональною особливістю дипломатичних документів - вони діють в межах політико-економічних організацій, держав та об'єднань, що часто послуговуються аббревіатурами. З іншого боку чіткість та ясність дипломатичних документів також може сприяти використанню таких складноскорочених слів. За рівнем офіційності і урочистості дипломатичних текстів можна сказати, що в найбільш офіційних та урочистих документах, наприклад статутах, конвенціях, нотах та угодах, використання аббревіатур зводиться до мінімуму або відсутнє.

У великих заявах, виступах, пам'ятних записках, посланнях, підготовчих матеріалах та інструкціях, аббревіатури використовуються частіше, але їх використання регулюється правилами, що зазначені в дипломатичних організаціях. Наприклад, ПРООН, ЄС, Євратом, МОП, СОТ, ЮНІСЕФ, ЮНЕСКО. У менш офіційних дипломатичних текстах, таких як інтерв'ю дипломатів, листи напівофіційного характеру, протоколи та звіти зустрічей, текст перетворюється з усної комунікації на письмовий і включає більше аббревіатур. На найнижчому офіційному рівні знаходяться тексти, що забезпечують адаптований дипломатичний контент для ЗМІ, такі як повідомлення, анонси, огляди, нариси та статті. У таких текстах аббревіатури широко використовуються. Отже, дипломатична мова є специфічною і професійною мовою, і дипломат повинен володіти нею та вміти її

використовувати. У ній фрази часто мають офіційний та ввічливий характер, а різкі аспекти висловлюються делікатно та стримано. [35, с. 63].

Дослідниця Ніколаєва Т. М. наводить список скорочень та аббревіатур, що зазвичай використовуються в дипломатичній та політичній сферах. Це може стати надзвичайно корисним джерелом для досягнення точності перекладу:

UNCITRAL – United Nations Commission on International Trade Law;

EMS – European Monetary System;

SAM – Standing Armaments Committee;

UPU – Universal Postal Union; GATT – General Agreement on Tariffs and Trade;

WPC – World Peace Council;

WHO – World Health Organization;

IDA – International Development Association;

ECU – European currency unit;

ICJ – International Commission of Jurists;

EP – European Parliament;

IIL – Institute of International Law;

ECC – European Cultural Center;

FTAC – Foreign Trade Arbitration Commission;

GNP – Gross National Product;

CNR – Committee on Natural Resources;

IMF – International Monetary Fund;

CIT – Committee on International Terrorism;

CENTO – Central Treaty Organization;

CARICOM – Caribbean Community;

ATA – Atlantic Treaty Association. [36].

Важливим аспектом є функціонально-прагматичний аналіз дипломатичних документів. Досягнення комунікативної мети висловлювання важливими є мовленнєві стратегії та тактики, які використовуються адресантом. Ініціатор мовлення зазвичай формує механізм пріоритетних стратегій шляхом розумного

поєднання різних стратегій в одній мовній ситуації з метою посилювати вплив на адресата. У контексті комунікативної ситуації, де важливо впливати на адресата, спостерігається певна міра директивності. Проте цю директивність неможливо відокремлювати від ситуації, на яку спрямована комунікативна дія. Рівень директивності мовленнєвої ситуації в значній мірі залежить від адресата та взаємодії між учасниками комунікації. Загальна комунікативна мета висловлювання, яка полягає в спонуканні адресата до конкретних дій, визначає подальший план висловлювання [37, с. 114].

Ще одною складовою лексичних характеристик дипломатичних документів є широке застосування архаїзмів. Їх використання може бути зумовленим як наміром точної передачі інформативного навантаження, так і намаганням виразити повагу чи відповідати культурно-політичному контексту адресата документу. Архаїчні форми звертання, такі як *Ваша світлість*, *Ваша величність*, можуть бути використані при зверненні до високопосадових осіб або глави держави для підвищення формальності. Також можуть застосовуватися архаїчні вирази: Дипломатичні документи можуть містити стародавні фрази і вирази, які використовуються для вираження певних ідей або концепцій у специфічних термінах, які можуть бути незрозумілими для читача.

З іншого боку, особливості використання архаїзмів відрізняється в залежності від мови дипломатичних документів. Архаїзми, що використовуються в стилістиці англійських дипломатичних документів можуть не відтворюватися в українській мові через відсутність настільки високого стилю українських ДД. Наприклад: *forthwith* - одразу, *inquire* - з'ясувати [38, С. 243-244].

2.2 Особливості термінології дипломатичних документів

Дипломатичні документи відображають поєднання загальноповсякденної лексики та термінології з безпосередньо суспільно-політичною та власне дипломатичною лексикою. Дипломатична лексика та її використання становлять основу однієї з основних особливостей документів дипломатичного характеру – мовних формул. Це змушує перекладача звертати першочергову увагу на особливості дипломатичної лексики, її використання та правила перекладу.

Слід також пам'ятати, що дипломатичні документи, це також лексико-стилістичний синтез, в якому велику роль грає і лексика розмовного стилю. Показником включення розмовного елемента в дипломатичних документах у є використання таких елементів:

1. виразів та оборотів, що характерні для усної мови;
2. фразеологічних виразів, які властиві розмовному стилю;
3. виразних конструкцій для підкреслення важливості інформації;
4. застосування питальних речень для отримання додаткової інформації;
5. модифікація структури простих речень з метою спрощення виразу [35, с. 61].

Дослідниця Сидоренко І. А. чітко окреслює основу лексичних ознак дипломатичних документів. Міжнародні документи користуються мовною базою, яка включає загальноживані слова і вирази нейтрального характеру. Ця лексика поєднується зі спеціальними та термінологічними термінами, а також скороченнями та аббревіатурами, а також інкорпорується латинськими та французькими виразами. Під час використання цієї лексики в документах відбувається звуження семантичного діапазону слів, вони можуть втрачати деякі зі своїх існуючих значень та навіть отримувати нові. [39].

Окрім стилістичних ознак дипломатичних документів, надзвичайно важливою є дипломатична термінологія. Динаміка розвитку дипломатичної та політичної термінології в англійській та інших мовах на сучасному етапі свідчить про надзвичайно важливий лінгвістичний аспект. Світовий контекст, ознаки глобалізації та інтеграції націй у змаганні за важливі ресурси та вплив у міжнародних справах надали поштовх для поглиблення вивчення та розвитку фахових мовних засобів у сфері міжнародних відносин. У зв'язку з активним процесом глобалізації, що набуває обертів протягом останніх декількох століть, багато країн світу стали стикатися з необхідністю адаптувати або розробляти нову дипломатичну та політичну термінологію для виразного вираження своїх позицій та інтересів у міжнародних відносинах. Ця необхідність виникає не лише

з метою ефективного спілкування з іншими державами, але і для забезпечення внутрішньої ясності та єдності під час розробки стратегій та участі у міжнародних переговорах [40, с. 249].

Однією з найважливіших ознак мови та термінології дипломатичних документів є велика кількість запозичень та інтернаціоналізмів. Така особливість спричинена функціональним аспектом дипломатичних документів, що використовуються для різних станів та водночас вимагають однозначного тлумачення. Разом з цим, використання термінології може мати унікальний характер в наявності значень, що відрізняються від загальноживаних в мові взагалі. [41, с. 253].

Тема запозичень в мові дипломатичних документів взагалі посідає чільне місце та повинна розглядатися комплексно. Виділяють декілька основних мов-донорів для дипломатичних документів сучасності. По-перше, це використання латинізмів. Застосування запозичень саме з цієї мови є особливо характерним та масовим, а їх використання вказує на особливості не лише у лексичній а й у функціональній сфері. Це зумовлено декількома основними факторами. По-перше, дипломатична мова залишається надзвичайно консервативною та повільно переживає трансформації та зміни, що зумовлено уніфікацією та однозначністю у використанні фраз та мовних формул. По-друге, протягом тривалого часу латина залишалася основною мовою спілкування в Європі, та мовою міжнародного спілкування. Особливо це було характерно для середньовіччя періоду зародження дипломатії. Латина виступала не просто мовою, вона була домінуючою мовою в університетах і школах. Практично все навчання, письмові роботи і наукові дослідження проводилися латиною, включаючи навіть літературні твори. Фактично, до XIV століття навчання в основному відбувалося латиною, і лише тоді почали з'являтися навчальні заклади, де викладання здійснювалось на місцевих мовах. У сферах юриспруденції, медицини та науки практично всі наукові роботи і публікації писалися виключно латиною. Тому не випадково, що багато термінів у цих галузях були запозичені з латинської мови [42, с. 82].

Науковцями прийнято виділяти декілька основних типів запозичень з латини у дипломатичних документах.

1. Власне латинізм-терміни. Латинізм-термінам притаманна номіналізація та інформативність, але при цьому і компактність. Вони особливо широко використовуються у правовій сфері та галузі юриспруденції. Основна роль таких термінів – визначення понять, норм чи опису різноманітних дипломатичних ситуацій. Мовознавці наводять такі приклади латинізмів-термінів: *de lege lata* – «з точки зору законодавчого припущення»; *in corpore* – «в повному складі»; *jus romanum* – «римське право»; *optima fide* – «з повною довірою»; *regula juris* – «правова норма»; *ratio decidendi* – «підґрунтя для рішення», тощо.

2. Латинізм-кліше. Вони виконують функцію передачі підкреслення автором фонових знань читачів документі. Цей тип запозичень є надзвичайно частотним для всього різноманіття документів, в тому числі і тих, що використовуються для внутрішнього дипломатичного листування. Крім того, латинізм-кліше часто використовуються і в інших текстах офіційно-ділового стилю через відомість та ясність значення для значної частини потенційних читачів. Мовознавці наводять такі приклади латинізмів-термінів: *a posteriori* – «на основі досвіду, заднім числом»; *ibidem* – «там же»; *in persona* – «особисто, власною персоною»; *nota bene* – «зауваж»; *pro et contra* – «за і проти».

3. Латинізм-номени. Цей тип запозичень передає конкретно дипломатичну інформацію, що виділяє дипломатичні тексти серед іншого пласту. Такі терміни використовуються і в інших контекстах чи стилях, однак це є запозиченням саме з дипломатичного. Мовознавці наводять такі приклади латинізмів-термінів: *mandatum cum libera* – «необмежені повноваження»; *pactum pacis* – «мирний договір»; *post bellum* – «після війни»; *uti possidetis* – «формула взаємного визнання прав воюючих сторін на зайняті ними території»; *status quo* – «існуюче (фактичне чи правове) становище»; *casus*

belli – «привід до війни, випадок, що виправдовує війну»; *status quo ante bellum* – «стан, що існував до війни» [43, С. 83-85].

Іншою мовою, що стала джерелом для запозичень для дипломатичної лексики стала французька. За словами дослідника Т. Баран'яї, здається, що Франція відіграє важливу роль в інтелектуальній сфері Європи, і це також призвело до того, що французька мова швидко стала основним інструментом дипломатичного спілкування. Незважаючи на те, що значення французької мови зменшилося після Другої світової війни через її монополію у західних дипломатичних обмінах, використання цієї мови не зникло повністю з царини дипломатії. [44].

Запозичення з французької часто становлять основу дипломатичної термінології. До таких слів можна віднести терміни *chargé d'affaires*, *aide-mémoire*, *rapprochement*, *entente cordiale*, *attaché*, тощо.

Науковець Дебра С. М. вказує, що українська дипломатична термінологія значною мірою складається з різноманітних запозичень. Дослідниця наводить приклади термінів, що були запозичені з латини: *агресія*, *альтернат*, *делікт*, *еміграція*, *нунцій*, *референдум*; грецької мови (*геноцид*, *Спротокол*); та французької мови (*атташе*, *комюніке*, *консул*, *декларація*, *аареман*); німецької мови (*аншлюс*); та англійської мови (*бойкот*, *брифінг*, *репарація*). Однак така велика кількість запозичень є лише вказівкою на міжнародне співробітництво та уніфікацію термінологічної бази для уникнення проблем з однозначністю у визначенні. Крім того, дослідниця вказує на те, що дипломатична термінологія східнослов'янських мов розвивалася неоднорідно з періодами найактивнішого збільшення словника новими лексичними одиницями. Прийнято виділяти 4 основні періоди:

4. період Київської Русі в який з'явився попередник дипломатичної служби, а отже і дипломатії - посольська служба;

5. період XVII- XVIII ст., в якому чільне місце посіло розширення бази дипломатичних термінів за рахунок латинізмів;

6. період XIX та початку XX ст., що характеризувався розвитком дипломатичної сфери та змінами в міжнародній обстановці, що в результаті призвело до появи цілої низки нових дипломатичних термінів що відображали нові політичні реалії;

7. сучасність (XX-XXI ст.) в якому характерне масове запозичення дипломатичних термінів з англійської мови. [45, с. 67].

Науково-технічна термінологія має в ДД, виконує інші ролі в рамках дипломатичного дискурсу, ніж в її власних підсистемах. У дипломатичних текстах ці терміни не служать для розкриття особливостей понять; їх основна мета полягає в тому, щоб називати і конкретизувати поняття або проблеми. Така специфіка обумовлена тим, що наукові питання зазвичай виступають лише фоном для вирішення політичних або соціальних проблем у дипломатичному контексті. Тому науково-технічна термінологія виконує основну функцію номінації та конкретизації понять чи проблем. Вона служить для наукових і інформаційних цілей у залежності від тематики документа або організації, такої як ООН, ЮНЕСКО або Грінпіс. Ця термінологія зазвичай може бути економічною, юридичною, екологічною, технічною або військовою за специфікою [46, с. 143].

Види дипломатичної термінології можна поділити на два основних класи:

Терміни, які мають політичний, дипломатичний та загальноправовий характер і отримали специфічну інтерпретацію. Міжнародно-правові терміни. До першої категорії включаються терміни політичного спрямування, такі як суверенітет, самовизначення народів та націй, мир, безпека, війна, агресія. Також до цієї категорії належать дипломатичні вирази, наприклад, дипломатичні відносини, дипломатичні імунітети, консульський округ, та міжнародні організації. Другий клас об'єднує терміни юридичного характеру, які мають загальноправову спрямованість. Сюди входять терміни, як правова норма, джерело права,

правосуб'єктність, юридична відповідальність, та інші подібні вирази. [40, с. 220.]

Важливо пам'ятати про наявність в мові певних термінів, які є загальноприйнятими у дипломатичному контексті. У сфері дипломатії існує чітка ієрархія посад та рівень експертизи. Наприклад, існують різні ранги послів:

вони можуть бути главами дипломатичних місій, керівниками посольств, або послами *Спеціальними* та *Надзвичайними*. Крім того, в кожному посольстві та консульській установі можуть бути представлені різні дипломатичні посади,

хоча деякі з них можуть не користуватися всіма привілеями, що властиві дипломатам. Для перекладачів це означає, що їм часто доводиться перекладати

не лише дипломатичні матеріали та листування, але і різні документи для посольської канцелярії, а також різноманітні консульські документи. Перша

група перекладів пов'язана з дипломатичними текстами, які обмінюються між

власними і чужими дипломатичними представництвами або Міністерством

закордонних справ. Більшість цих текстів містять кліше та фрази, які дипломати

використовують протягом століть [47, с. 125-127].

Як вказує дослідниця Петровська Н. У галузі дипломатичної мови, коли розглядаємо прості терміни, виокремлюються два основних типи: похідні та

непохідні. Проведений аналіз структури простих термінів у контексті дипломатичного спілкування підтвердив, що англійська дипломатична термінологія переважно складається з іменників (було виявлено 120 іменників).

Це визначається, насамперед, їхньою номінативною функцією, яку вони виконують у процесі позначення різних об'єктів і явищ. Результати

спостереження за словотворчими особливостями термінів свідчать про те, що в цій термінологічній системі дериваційні процеси переважно здійснюються за допомогою суфіксів [46, с. 144].

Один з ключових аспектів при перекладі дипломатичних текстів -

забезпечення відповідності використаних слів, оскільки головний наголос робиться на максимально точному відтворенні сенсу, який вони несуть. Це

означає, що головною метою є досягнення лексичної точності у використанні

мовних одиниць. У ситуаціях, коли відсутній точний еквівалент у мові перекладу, перекладач може вдаватися до таких стратегій, як калькування, запозичення, використання кількох фраз або використання різних перекладацьких прийомів.

2.3 Використання перекладацьких трансформацій при перекладі дипломатичних документів

Існує безліч визначень для перекладацьких трансформацій. Водночас досить вдалим можна вважати визначення, що описує перекладацькі трансформації як міжмовні зміни, які здійснюються для перетворення вихідного тексту або для заміни його складових частин з метою досягнення відповідності та відповідності між перекладом і вихідним текстом. Головними характеристиками цих трансформацій є їх спрямованість на досягнення перекладацької адекватності та еквівалентності, а також врахування міжмовного аспекту. [47, с. 148].

А. Д. Швейцер розподіляє перекладацькі трансформації на чотири категорії: перша група - це трансформації, що відбуваються на стилістичному рівні, друга група - це трансформації, пов'язані з референційним рівнем, третя група - це трансформації на прагматичному рівні, а четверта група - це трансформації, які впливають на компонентний рівень, охоплюючи різноманітні види заміни, як на лексичному, так і на граматичному рівні [48, с. 48].

Деякі науковці застосовують іншу класифікацію перекладацьких трансформацій, в якій виділяють три основні групи:

1. Граматичні трансформації включають в себе різноманітні методи обробки тексту, такі як перестановки, опускання та додавання елементів, перебудови речень і заміни конструкцій.

2. Стилiстичнi трансформацiї охоплюють рiзнi засоби манiпулювання стилем тексту, такi як використання синонiмiв для заміни слiв або фраз, використання описового перекладу замість прямого перекладу, компенсацiя i iншi способи заміни виразiв.

3. Лексичні трансформації передбачають внесення змін у словниковий склад тексту, включаючи заміну та додавання слів, а також конкретизацію або загальне узагальнення висловлюваних пропозицій. [49, с. 56]. В нашій роботі ми в основному базуватимемося на цій класифікації перекладацьких трансформацій.

Граматична трансформація - це процес зміни граматичних характеристик слова, словосполучення або речення в перекладі, здійснюваний з метою уникнення буквализму та забезпечення відповідності перекладу мовним нормам цільової мови, що призводить до створення адекватного перекладу. [50, с. 125]

До граматичних трансформацій прийнято відносити:

1. Перестановки у процесі перекладу визначаються зміною місця розташування мовних складових тексту порівняно з оригінальним варіантом. Зазвичай, ці складові включають у себе слова, словосполучення, різні компоненти складного речення, а навіть окремі речення, які входять до тексту перекладу.

2. Заміни, є одним із найбільш поширених та різноманітних видів трансформацій у процесі перекладу. Вони можуть включати в себе граматичні та лексичні одиниці. Граматичні заміни передбачають зміну форми слова, заміну частин мови, переставлення членів речення та внесення синтаксичних змін у складні речення.

3. Додавання в перекладі включає в себе додавання додаткових слів, які можуть бути відсутніми в оригінальному тексті, з метою забезпечення більш повного передавання смислу.

4. Опусцення, навпаки, передбачає вилучення «надлишкових» слів чи фраз в процесі перекладу з метою досягнення більшої лаконічності або відповідності мовним характеристикам цільової мови [51, С. 125-127].

Завдання перекладача текстів дипломатичних документів полягає у максимально повному і точному відтворенні змісту оригіналу та збереженні структури тексту. Варто враховувати, що між різними мовами існують структурні відмінності. Перекладач повинен брати до уваги різні фактори, такі

як лінгвістичні особливості, культурологічні аспекти, стилістичні особливості та жанрові характеристики під час перекладу тексту з однієї мови на іншу, з метою досягнення максимальної еквівалентності. Мова дипломатичних документів має свої загальноприйняті норми, такі як точність, лаконічність, відсутність емоційності, уникання кліше та особливий акцент на ввічливість до адресата та інші. Граматичні трансформації в цих документах мають велике значення, оскільки вони допомагають досягти лаконічності та відповідати суворим вимогам щодо структури та мовних формул. Правильне використання граматичних конструкцій допомагає зберегти структуру тексту та виразити ідеї якнайкраще, забезпечуючи максимальну еквівалентність при перекладі.

Лексичні трансформації в процесі перекладу включають в себе різноманітні зміни у виразах і словах мови оригіналу, призначені для забезпечення точного та виразного відтворення їх семантичних, стилістичних і прагматичних особливостей. Ці трансформації враховують норми мови перекладу і культурні мовні традиції з метою забезпечення адекватності та зрозумілості перекладу [51, с. 301].

Згідно з дослідженнями мовознавців, до лексичних трансформацій відносяться:

1. Конкретизація – це лексична трансформація, яка полягає в заміні слова (терміна) більш загального значення на слово (термін) з більш конкретним значенням. Важливо відзначити, що потреба в конкретизації виникає через відмінності у структурі мов оригіналу та мови перекладу, а також через відсутність в перекладній мові відповідної лексичної одиниці із широким спектром значень. Залучення конкретизації для досягнення адекватності перекладу вимагає ретельного аналізу контекстуальних зв'язків, що належать до лексичного елемента із ширшим значенням. [52, с. 85]

2. Лексичною перекладацькою трансформацією, що протилежна конкретизації за напрямом, є генералізація. При використанні цього прийому слово із вузьким значенням, яке потрібно перекласти, замінюється в перекладі на слово із ширшим значенням. Генералізація в перекладі означає перехід від

конкретного видового поняття до більш загального родового поняття, що дає змогу виразити більше широкий спектр смислів та контекстів [53, с. 135].

3. У ході перекладу виразів та термінів, пов'язаних із суспільно-політичною сферою, виникає потреба в уведенні додаткових слів у перекладі. Ця потреба обумовлена особливостями англійської мови, яка часто використовує таку лінгвістичну стратегію, відому як «компресія». Ще однією назвою для цього виду лексичних трансформацій є «ампліфікація». Ця ампліфікація в перекладі має вирішальне значення, оскільки без неї стає неможливим передати сутність і значення багатьох політичних термінів належним чином і адекватно.

4. Прийом змістового розвитку в перекладі передбачає заміну слова або виразу, який має певний словниковий відповідник, більш контекстуально відповідними термінами, чий зміст логічно пов'язаний з вихідною лексичною одиницею. До цього прийому належать, зокрема, різні метафоричні та метонімічні перетворення, що базуються на концепції перехрещування. Змістовий розвиток відображає важливий аспект контекстуальної заміни, коли в перекладі використовується вираз, чий семантичний зміст логічно розвиває значення слова, яке перекладається. У деяких випадках відхилення від «буквалізму» оригіналу стають необхідними для досягнення адекватності перекладу, оскільки мовні норми та мовленнєві традиції можуть відрізнятися в мові оригіналу та мові перекладу.

5. Антонімічний переклад становить собою крайній варіант в розвитку змістового перекладу. У ньому застосовується заміна конкретного поняття його протилежним в перекладі. Це вимагає відповідної перебудови всього вислову з метою збереження сенсу. Зазвичай, використання антоніма в перекладі призводить до трансформації стверджувального речення у заперечне і навпаки. Термін *антонімічний переклад*, який широко вживається в літературі з питань перекладознавства, не є точним, оскільки він припускає, що перекладені слова замінюються на антоніми в перекладі, тоді як фактично відбувається лише зміна форми слів на протилежну, залишаючи значення практично незмінним [54, с. 135].

При перекладі дипломатичних текстів важливо ретельно обирати перекладацькі стратегії, які будуть відповідати поставленій меті. Основною метою є передача значень слів максимально точно та повно, зі збереженням структури та смислу речень. На жаль, буквалізм або дослівний переклад може спричинити незручності для носіїв перекладеної мови, порушуючи мовні норми та руйнуючи тексти. Незважаючи на вимоги до лексичної точності та мовного виразу у текстах дипломатичних документів, перекладачі активно застосовують різні види перекладацьких трансформацій. Кожна розглянута пропозиція у таких текстах може включати в себе кілька прийомів, таких як лексичні, граматичні та інші.

Важливим перекладацьким процесом є експлікація, яка полягає в поясненні або уточненні понять та значень слів. У галузі мовознавства це поняття виникло завдяки дослідженням німецького вченого Р. Карнапа і служить для роз'яснення неточних або аморфних концепцій, що використовуються в повсякденному житті або на початкових етапах наукового чи логічного розвитку. Важливо відзначити, що сам термін не має жорсткого визначення, і різні мовознавці можуть розуміти його по-різному. Ми віддаємо перевагу погляду, згідно з яким експлікація охоплює будь-який процес перекладу початкової інформації, незалежно від того, чи це стосується граматики, лексики або навіть глобального контексту та фонових знань. Зазвичай експлікація включає заміну виразів, які не мають точних аналогів у мові перекладу, на схожі, споріднені або більш зрозумілі вирази. Отже, через свою обмеженість, експлікація можна розглядати як більш обмежену концепцію, ніж пояснення [55, с. 7]. Ефект експлікації проявляється у специфічному явищі, коли кількість компонентів тексту в перекладі різко збільшується порівняно з оригінальним текстом. Це може бути наслідком невідповідностей між вихідним і перекладеним текстами, а також впливом психолінгвістичних факторів на сприйняття логічних зв'язків між різними частинами тексту, активованих перекладачем. Наявність ознак глобальної когерентності може виступати як один із проявів цього феномену. Для аудиторії, яка споживає текст, прагматичні індикатори можуть вказувати на

зміну акцентів у вимові та намірах власника тексту, або на виділення певних тем та уникнення їх. [56, с. 136-137].

Особливим є процес перекладу дипломатичної термінології. На основі досліджень науковців можна окреслити такі методи перекладу:

1. Переклад за допомогою ustalених еквівалентів: наприклад, *note of understanding* перекладається як меморандум про домовленість, *aide-memoire* - як пам'ятна записка, *dispatches* - як дипломатична кореспонденція.

2. Калькування - використання комбінаторної структури слова або виразу, коли компоненти слів (морфеми) або фраз (лексеми) перекладаються відповідними мовними елементами. Наприклад, *diplomatic circle* перекладається як дипломатичні кола, *buffer state* - як буферна держава, *note of warning* - як нота попередження, *shadow cabinet* - як тіньовий кабінет. Транслітерація - переклад іноземних слів чи термінів шляхом збереження їх звукового оформлення в іншому алфавіті. Наприклад, *attaché* перекладається як аташе, *consul* - як консул, *congressman* - як конгресмен.

3. Транскрипція - відображення вимови іноземного слова на мову перекладу. Наприклад, *alternate* перекладається як альтернат, *impeachment* - як імпічмент.

3. Описовий еквівалент - надання докладного опису іноземного терміну, якщо відсутній точний еквівалент. Наприклад, *concordat* перекладається як договір між папою і керівництвом держави, *intermissio* - як послання Ватикану, *exequatur* - як посвідчення, видане іноземному консулу про визнання його повноважень.

Під час процесу перекладу можливе поєднання цих методів. В результаті проведених науковцями досліджень стало очевидним, що найбільш ефективним способом перекладу термінів є використання лексичного еквівалента, який закріплений за конкретною перекладацькою одиницею та має мінімальну залежність від контексту. У випадку відсутності такого еквівалента в цільовій мові, можна використовувати техніку транскрибування, калькування, або

переклад за допомогою загальнозживаного слова, яке в даному контексті стає відповідним терміном [58, С. 110-115].

Можливі різні перекладацькі трансформації, які використовуються для адаптації нормативно-правових документів під іншу мову. Ці трансформації включають:

1. транскрипцію - перенесення слова з однієї мови в іншу з урахуванням його фонетичних особливостей.

2. транслітерацію - представлення слів із збереженням літерних символів однієї абетки у вигляді літер іншої абетки.

3. генералізацію значення слова - використання більш загального терміну для передачі значення слова.

4. конкретизацію значення слова - введення додаткових слів для більш точного передавання значення вихідного слова.

5. додавання слова - включення додаткового слова у перекладі для покращення зрозуміння тексту.

6. вилучення слова - виключення слова, яке вважається зайвим у перекладі.

7. заміну слова однієї частини мови на слово іншої - заміна слова одного

граматичного типу словом іншого типу для збереження граматичної коректності в перекладі.

8. калькування - використання фраз або виразів, що є прямими лексичними копіями вихідного словосполучення.

Застосування конкретизації значення слова можна проілюструвати наступними прикладами, де додаткові слова додаються для більш точного розуміння. Трансформація заміни слова однієї частини мови на слово іншої застосовується, коли збереження граматичної структури вихідного слова може порушити граматичні норми мови перекладу. Наприклад: «ambassadorial level» -

«рівень посла» Багато словосполучень у міжнародних документах практично повторюють фрази з інших мов. Ця лексична трансформація є досить

поширеною, особливо у порівнянні з іншими видами лексичних трансформацій.

Наприклад: Cold War - Холодна війна [59, с. 55].

Висновки до розділу 2

Дипломатичним документам притаманна ціла низка лексико-прагматичних особливостей, що зумовлені їх функціональною спрямованістю та окреслюють основні вказівки для їх передачі мовою перекладу. Це використання лексики у шанобливому тоні та часто з переносним значенням для виділення основних функціональних властивостей та цілей дипломатичного документа. Крім того, лексика дипломатичних документів насичена елементами мовленнєвих тактик, що також слугують їх цілям та поставленим завданням. Іншою важливою лексичною характеристикою дипломатичних документів є особливе застосування метафор, що слугує елементом донесення основної цілі тексту.

Важливою характеристикою дипломатичної лексики є ввічливість та компліментарність, що вказує на мету конкретного тексту та розкриває особливості дипломатичного спілкування. Іншим важливим елементом є використання «високої лексики», розширення лексичного значення слів та фраз повсякденного вжитку та метафоричність, що як і інші лексичні характеристики служить функції переконання чи донесення основної ідеї. Схожим чином використовуються усталені аббревіатури та архаїзми.

Важливим елементом є особливості дипломатичної термінології. Вона становить синтез власне дипломатичних фраз, політичних термінів, виразів розмовного та загального вжитку. Іншою характеристикою є велика кількість інтернаціоналізмів, що становлять основу термінологічної бази. Особливо це стосується латинізмів, що зумовлено роллю цієї мови у формуванні науки загалом та дипломатії зокрема. Іншою мовою-донором є французька, що довгий час залишалася мовою дипломатичного спілкування. До того ж терміни прийнято розділяти за їх номінативною функцією та за типами. Така комплексність вимагає перекладача ретельно підбирати відповідники чи еквіваленти у передачі термінів іноземною мовою.

Важливим елементом при перекладі дипломатичних документів є використання перекладацьких трансформацій - змін, що дозволяють досягти відповідності між текстами мови оригіналу та мови перекладу. Для перекладу дипломатичних документів характерна обережність у використанні перекладацьких трансформацій. З іншого боку, вони залишаються невід'ємною частиною процесу відтворення дипломатичного тексту, в ньому застосовується вся сукупність перекладацьких трансформацій окремо чи у поєднанні в залежності від проблем, що постають перед перекладачем.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ДИПЛОМАТИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ НА ОСНОВІ МАТЕРІАЛІВ МЗС УКРАЇНИ

3.1 Переклад з урахуванням лексико-стилістичних особливостей дипломатичних документів МЗС України та політичної термінології.

В нашій роботі ми не лише запропонували переклад українських дипломатичних документів, але й проаналізували офіційний переклад, що використовується Міністерством Закордонних справ України та прослідкували в ньому приклади перекладацьких стратегій запропонованих вище.

Наприклад в Меморандумі повний текст якого представлений в Додатку Д ясно прослідковується використання мовних формул, що застосовуються в ролі підтримуючих ланок для донесення головної тези. З цієї причини в оригіналі вони навіть виділяються похилим шрифтом:

«Беручи до уваги європейський вибір... Вітаючи намір один одного набути членства в Європейському Союзі; *Дотримуючись повною мірою цінностей, на яких заснований Європейський Союз.* Враховуючи історично близькі відносини та чим далі тісніші зв'язки... Підкреслюючи суверенне право наших народів визначати власне майбутнє, Встановивши політичну асоціацію та економічну інтеграцію з ЄС на підставі угод про асоціацію, *Визнаючи стратегічне значення... Дійшии взаєморозуміння щодо такого.*»

Для досягнення такого посилення з кульмінацією на основній тезі, на початку речення використовуються послідовність дієприслівників доконаного та недоконаного виду з урахуванням їх інформативного навантаження. В той час офіційно представлений переклад пропонує такий варіант тексту:

«Taking into account the European choice... Welcoming each other's intentions to achieve membership in the European Union, Adhering fully to the values on which the European Union is founded, Taking into account close historical relationship and progressively closer links... Underlining the sovereign right of our nations to determine their own future, Having established political association and economic integration

with the EU through the Association Agreements, Recognizing strategic importance of the Eastern Partnership... Have come to the following understanding:» (курсив напів)

В англійському варіанті тексту для передачі посилення інформативного навантаження використовується Present Participle. З іншого боку прослідковується певна стриманість та «скупість» у використанні мовних засобів в перекладі англійською мовою, що спричинено суворими вимогами формування текстів дипломатичного характеру. Так обидві фрази і Беручи до уваги і Враховуючи перекладаються однаково - Taking into account.

Іншим прикладом використання мовних формул може стати завершення Ноти спрямованої Республіці Зімбабве та відображеному в Додатку Б. В документі двічі використовуються формули ввічливості. Спершу на початку ноти: «Міністерство закордонних справ України засвідчує свою повагу Міністерству закордонних справ Республіки Зімбабве і має честь інформувати про таке».

Потім в самому кінці ноти: «Міністерство закордонних справ України користується нагодою, щоб засвідчити Міністерству закордонних справ Республіки Зімбабве свою глибоку повагу».

Такі приклади використання формул ввічливості ще раз демонструють формалізованість дипломатичних документів, та вказують на необхідність їх перекладу з урахуванням стилістичних особливостей та цільової спрямованості. З урахуванням цих особливостей ми запропонували наступний варіант перекладу: «The Ministry of Foreign Affairs of Ukraine presents its compliments to the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Zimbabwe and has the honour to to inform you of the following». Та «The Ministry of Foreign Affairs of Ukraine avails itself of this opportunity to convey to the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Zimbabwe the highest consideration.»

Прекрасним прикладом використання та перекладу дипломатичних документів з великою кількістю аббревіатур є меморандум, повний текст якого представлений в Додатку Д. Через наявність запропонованого перекладу на сайті

Міністерства Зовнішніх Справ України, ми можемо прослідкувати основні стратегії перекладу аббревіатур, що несуть велике інформаційне навантаження.

«...діалозі з інституціями ЄС та державами-членами ЄС... до питань, охоплених ПВЗВТ... вихід за рамки ПВЗВТ... у Внутрішній ринок ЄС... розбудові платформ для співпраці з Координаційною групою ЄС із протидії гібридним загрозам і Агентством ЄС із кібербезпеки, участі у місіях та операціях СПБО, а також участі в проєктах Постійного структурованого співробітництва ЄС (PESCO)». На сайті МВД України пропонується такий переклад «...the dialogue with the EU institutions and EU Members States... to the DCFTA-related issues... looking beyond DCFTA... into the EU Internal Market... developing cooperation platforms with the EU Hybrid/Fusion Cell and EU Cyber Security Agency, participation in CSDP missions and operations as well as participation in the EU Permanent Structured Cooperation (PESCO) projects». Курсив наш.

Інший, схожий приклад можна прослідкувати у Коментарі МЗС України від 18 жовтня 2023 року. «Держава-агресор вже спровокувала небезпечний дисбаланс глобальної архітектури ядерного роззброєння та нерозповсюдження своїми рішеннями про призупинення участі у новому Договорі про СНО та протиправне розміщення російської тактичної ядерної зброї на території Білорусі... ДВЗЯВ залишається одним з ключових правових елементів архітектури глобальної безпеки у сфері обмеження ядерних озброєнь та ядерного нерозповсюдження» [60]. Курсив наш. Ми пропонуємо наступний переклад

фрагменту: «The aggressor state has already provoked a dangerous imbalance in the global nuclear disarmament and non-proliferation architecture by its decisions to suspend participation in the New START Treaty and illegal deployment of Russian tactical nuclear weapons in Belarus. The NPT remains one of the key legal elements of the global security architecture in the field of nuclear arms limitation and nuclear non-proliferation». Курсив наш. В цьому уривку на особливу увагу заслуговують

аббревіатури міжнародних договорів. Так СНО - Договір про скорочення і обмеження стратегічних наступальних озброєнь, має відповідник у англійській мові START - Strategic Arms Reduction Treaty. ДВЗЯВ - Договір про

нерозповсюдження ядерної зброї має відповідник в англійській мові Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons, хоча для абривіатури використовується скорочений варіант договору Non-Proliferation Treaty (NPT).

Використання транскрибування особливо гарно прослідковується при перекладі власних назв в дипломатичних документах. Так у «» представленому у Додатку наводиться ціла низка топонімів: «Навмисні масові вбивства цивільного населення, ракетні обстріли і бомбардування житлових кварталів міст, масові розстріли мирних громадян у населених пунктах Буча, Бородянка, Маріуполь, Гостомель та ін». (курсив наш). При перекладі слід віддавати

перевагу саме транскрибуванню, для чіткої та ясної передачі назв населених пунктів. Ми пропонуємо такий переклад цього фрагменту: «Intentional mass killings of civilians, rocket attacks and bombardment of residential areas of cities, mass massacre of civilians in Bucha, Borodyanka, Mariupol, Hostomel, etc». Цікаво, що замість перекладу з використанням транскрибування Hostomel, іноді можна зустріти переклад з використанням транслітерації Gostomel, що ближче до вимови міста російською.

Іншим таким прикладом може бути переклад імен та прізвищ дипломатичних представників, що завжди присутні у документах такого характеру. В такому разі переклад слід засновувати на офіційно визначених та окреслених варіантах перекладу імен та прізвищ, або ж застосовувати транскрибування, щоб наблизитися до звучання імені чи прізвища мови оригіналу. Так в Меморандумі, що знаходиться в Додатку Д в кінці документа

містяться імена, прізвища та титули його підписантів: Давід ЗАЛКАЛІАНІ, Віце-прем'єр-міністр, Міністр закордонних справ Грузії, Ауреліу ЧОКОЙ Виконувач обов'язків Прем'єр-міністра, Міністр закордонних справ та європейської інтеграції Республіки Молдова, Дмитро КУЛЕБА, Міністр закордонних справ України. Курсив наш. Запропонований переклад вказує на

такі особливості для передачі імен та прізвищ: David ZALKALIANI Vice Prime Minister, Minister of Foreign Affairs of Georgia; Aureliu CIOCOI, Acting Prime Minister, Minister of Foreign Affairs and European Integration of the Republic of

Moldova; Dmytro KULEBA, Minister for Foreign Affairs of Ukraine. Цікавим є той факт, що при перекладі прізвища дипломатичного представника республіки Молдова застосовується не перекладацька трансформація - *Aureliu CIOCOI*, але написання притаманне молдовській мові - *Aureliu CIOCOI*. У перекладі імен та прізвищ інших дипломатів ми прослідковуємо використання транскрибування.

Схожим прикладом може послугувати коментар МЗС України від 22 травня 2023 р. «У Рабаті він провів переговори з міністром закордонних справ, африканського співробітництва та в справах закордонних марокканців Нассером Бурітою... За підсумками переговорів міністри підписали меморандум про

співпрацю між Дипломатичною академією України імені Геннадія Удовенка при МЗС та Марокканською дипломатичною академією при МЗС Марокко... Під час візиту глава МЗС України відвідав Мавзолей Мохаммеда М...» [61] (Курсив наш). При перекладі можна прослідкувати особливості перекладу власних назв,

а особливо імен в дипломатичних документах: «In Rabat, he held talks with the Minister of Foreign Affairs, African Cooperation and Moroccan Foreign Affairs Nasser Bourita... Following the talks, the ministers signed a memorandum of cooperation between the Hennadii Udoenko Diplomatic Academy of Ukraine at the

Ministry of Foreign Affairs and the Moroccan Diplomatic Academy at the Ministry of Foreign Affairs of Morocco... During the visit, the Ukrainian Foreign Minister visited the Mausoleum of Mohammed V...» Окрім звичного використання транскрибування для перекладу імен та топонімів, вартим уваги є переклад прізвища дипломатичного представника Королівства Марокко. Замість

транскрибування англійською Burita, перекладач слід використати сталий відповідник прізвища, що засновується на вимові французькою, що залишається офіційною мовою дипломатії, науки та політики. Це ще раз засвідчує

необхідність бути обізнаним в політико-економічній ситуації для перекладу дипломатичних документів.

Цікавим прикладом використання дипломатичної та загальнополітичної термінології може послугувати уривок з заяви Громадської Ради при МЗС України від 5 жовтня 2023 року. «Україна в умовах війни продовжує

проєвропейські реформи, ухвалює важливі євроінтеграційні закони, поглиблює співробітництво з Брюсселем на різних секторальних напрямках, виконує положення Угоди про асоціацію і рекомендації Єврокомісії... ухвалено ряд базових проєвропейських законодавчих актів, набув чинності важливий євроінтеграційний закон щодо вдосконалення положень про конкурсний відбір кандидатур на посаду суддів Конституційного суду, ухвалено закон про «Про вдосконалення діяльності Антимонопольного комітету України», закон про відновлення е-декларування з відкритим реєстром декларацій». Курсив наш. У

запропонованому перекладі показано використання загальнозживаної дипломатичної та політичної термінології, що містить в собі основне інформаційне навантаження: «Ukraine in wartime continues pro-European reforms, adopts important European integration laws, deepens cooperation with Brussels in various sectoral directions, fulfills the provisions of the Association Agreement and recommendations of the European Commission... a number of basic pro-European legislative acts have been adopted, an important European integration law on improving the provisions on the competitive selection of candidates has entered into force for the position of judges of the Constitutional Court, the law «On improving the activity of the Antimonopoly Committee of Ukraine», the law on the restoration of e-declaration with an open register of declarations [62]

Іме один вдалий приклад використання дипломатичної та політичної термінології можна прослідкувати у коментарі МЗС України від 22 травня 2023 р.: «Дипломати приділили особливу ретельну увагу Формулі миру Президента Володимира Зеленського задля встановлення справедливого та довготривалого миру. Міністр наголосив, що війна приносить небезпеку нестабільності, яку особливо гостро відчувають в країнах Африки. «Запрошуємо Марокко приєднатися до втілення української Формули миру...Глави МЗС України та Марокко обговорили продовольчу безпеку в Африці. Вони констатували необхідність подальшої безперешкодної роботи Чорноморської зернової ініціативи, яка відіграє важливу роль в постачанні продовольства на глобальні ринки». (Курсив наш). З урахуванням особливостей передачі політичної та

дипломатичної термінології, ми пропонуємо такий переклад: «The diplomats paid special attention to President Volodymyr Zelensky's Peace Formula for establishing a just and lasting peace. The Minister emphasized that war brings the danger of instability, which is especially acute in African countries: «I invite Morocco to join the implementation of the Ukraine's Formula for Peace...The Foreign Ministers of Ukraine and Morocco discussed food security in Africa. They emphasized the need for further smooth operation of the Black Sea Grain Initiative, which plays an important role in supplying food to global markets» [63].

Ще один приклад застосування дипломатичної термінології та використання дипломатичного підстилю можна прослідкувати в тексті Спільної декларації Учасників Міжнародної Кримської платформи, підписаної від 23 серпня 2021 року [64]:

«Беручи до уваги Наказ, ухвалений 19 квітня 2017 року Міжнародним Судом ООН за поданням України про визначення тимчасових заходів, доки справа перебуває на розгляді, у справі про застосування Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму та Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (Україна проти Російської Федерації), яка накладає на Російську Федерацію зобов'язання утриматися від збереження існуючих та запровадження нових обмежень на здатність кримськотатарського народу зберігати свої представницькі інститути, включаючи Меджлис, а також забезпечувати доступність освіти українською мовою». На відміну від попередніх прикладів, в яких присутнє поєднання різноманітних стилів з явним переважанням офіційно-ділового та дипломатичного підстилю, наявний приклад характеризується майже «чистою» власне дипломатичною стилістикою та яскравим використанням як політичної так міжнародної дипломатичної лексики. З урахуванням цих особливостей, ми пропонуємо наступний переклад фрагменту:

Taking into account the Order adopted on April 19, 2017 by the International Court of Justice of the UN on the application of Ukraine for provisional measures, while the case is pending, in the case concerning the application of the International

Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism and the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (Ukraine v. Russian Federation), which imposes on the Russian Federation an obligation to refrain from maintaining existing and imposing new restrictions on the ability of the Crimean Tatar people to maintain their representative institutions including Mejlis, as well as ensuring the availability of education in the Ukrainian language.

У тексті наявна велика кількість назв міжнародних документів, установ та дипломатичних дій, що вимагають точної передачі англійською мовою:

Міжнародна Конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму - International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism, Міжнародний Суд ООН - International Court of Justice of the UN, позов України проти Російської Федерації - Ukraine v. Russian Federation. Для перекладу такої лексики слід послуговуватися офіційними назвами організацій, подій чи документів.

Окремим елементом є застосування «високої лексики». Так, при перекладі фрази тимчасові заходи, варто застосувати більш прийнятний та офіційний термін *provisional measures*, замість розмовного *temporary measures*. Цікавим з перекладацької точки зору є і термін Меджліс, що ми переклали з застосуванням транскрибування - Mejlis. Хоча часто в перекладі цей термін замінюється на *Assembly*, ми вважаємо контекстуально вдалішим передати його зі збереженням оригінальної мовної форми.

3.2 Використання граматичних трансформацій

Гарний приклад використання граматичних трансформацій можна прослідкувати в Заяві МЗС України від 23 вересня 2023 року. Повний текст документу представлений в додатку Г. Реченню «Проведення цих так званих «президентських виборів» *superechyt* нормам і принципам міжнародного права, а їхні результати є *nikchemnymi*.» (курсив наш) пропонується такий переклад, що розміщений на сайті МЗС України: «Conducting the so-called «presidential elections» is *contrary* to the rules and principles of international law and their results are *null and void*». Так дієслово *superechyt*, змінено на іменник *contrary*, що є

навіть глибшим у своєму значенні - як протилежність чи контраст. Також в англійському тексті використовується фраза *null and void*, що поглиблює вираз через влучну наявність цілого діапазону значень - *нікчемний, незаконний, позбавлений будь-якої легітимності* [64].

Іншим цікавим прикладом є текст Заяви Громадської Ради при МЗС України, повний документ наведений у Додатку А. Нині розпочався процес міжнародного визнання злочинів геноциду, здійсненого російською федерацією в Україні... важливою є політико-правова оцінка злочинів рф в Україні. Дії рф в Україні визнали геноцидом Верховна Рада...» (курсив наш).

Цей текст є дуже яскравим прикладом різноманітних стратегій, що використовуються в процесі перекладу дипломатичних документів. В запропонованому нами перекладі: Now the process of international recognition of the crimes of genocide committed by the Russian Federation in Ukraine has begun...

important is providing the political and legal assessment of the crimes of the Russian Federation in Ukraine. The actions of the Russian Federation in Ukraine were recognized as genocide by the Supreme Council...» Окрім власне граматичної трансформації додавання, що дозволяє повніше передати структуру речення та його інформаційне навантаження, в документі присутні декілька основних стратегій перекладу дипломатичних текстів. По-перше, це використання калькування для перекладу політичного терміну Верховна Рада. З іншого боку, можливе і застосування процесу транскрибування, що характерне і у перекладах здійснених самим цим органом: «I want to sincerely thank each of you! I remember very well the 24th of February after I arrived from the President to the Verkhovna Rada of Ukraine» [65].

З іншого боку, враховуючи цільову спрямованість дипломатичних документів, а також вимогу до лаконічності та чіткості, що унеможливує подвійний переклад чи виноски, доцільним є застосування калькування. Такий погляд підтримується і використанням калькування в іншому дипломатичному документі: «Whether the decision taken by the Supreme Council of the Autonomous Republic of Crimea in Ukraine...» [66].

З іншого боку, враховуючи цільову спрямованість дипломатичних документів, а також вимогу до лаконічності та чіткості, що унеможливує подвійний переклад чи виноски, доцільним є застосування калькування. Такий погляд підтримується і використанням калькування в іншому дипломатичному документі: «Whether the decision taken by the Supreme Council of the Autonomous Republic of Crimea in Ukraine...» [66].

З іншого боку, враховуючи цільову спрямованість дипломатичних документів, а також вимогу до лаконічності та чіткості, що унеможливує подвійний переклад чи виноски, доцільним є застосування калькування. Такий погляд підтримується і використанням калькування в іншому дипломатичному документі: «Whether the decision taken by the Supreme Council of the Autonomous Republic of Crimea in Ukraine...» [66].

Найцікавішим елементом в перекладі запропонованого документу є аббревіатури та їх розшифрування. Хоча Національна комісія зі стандартів державної мови дозволила написання назви країни-агресора з малої літери в текстах неофіційного характеру, в цьому дипломатичному документі ми прослідковуємо виняток з цього правила [67]. Це зумовлено застосуванням певної тактики засудження та звинувачення. Водночас для перекладу характерне використання вимог англійської мови та написання аббревіатур та повної назви з великої літери.

Ще один приклад використання граматичних трансформацій можна прослідкувати у наступному уривку Меморандуму, повний текст якого знаходиться у Додатку Д: «Учасники вважають, що значний потенціал подальшого поглиблення інтеграції їхніх держав з ЄС вимагає відповідності інструментів і напрямів співпраці потребам і можливостям «Асоційованого Тріо», створення для них ширшого кола можливостей для посиленого політичного діалогу, економічної та галузевої інтеграції». У перекладі документа, запропонованому на сайті МЗС України наводиться такий текст:

«The Participants believe that the significant potential of further development of their states' integration with the EU requires that the tools and areas of cooperation correspond to the needs and capabilities of the «Association Trio», providing them with more opportunities of enhanced political dialogue, as well as greater economic and sectoral integration». При перекладі був застосований прийом граматичної заміни, коли іменник відповідність, був замінений на дієслово correspond. Використання такої трансформації можна пояснити суттєвою різницею в граматичній структурі речень українською та англійською мовами, а також бажанням перекладачів максимально повно передати всі деталі інформаційного навантаження у звичній для англословного читача формі.

Важливим у перекладі дипломатичних документів є і оцінка тематичної структури речень, що може бути причиною такої граматичної трансформації як транспозиція. Це можна прослідкувати на основі тексту Коментаря МЗС України, представленого в Додатку 1. «Вважаємо категорично

неприйнятним продовження торговельних обмежень на імпорту аграрної продукції України після того, як 15 вересня сплине дія заборони Європейської Комісії. Викликають повне незрозуміння і наміри додати до переліку заборонених до імпорту товарів і інші категорії української продукції. У перекладі, запропоновано на сайті МЗС України пропонується застосування транспозиції, щоб зробити текст більш «читабельним» для англomовного читача. «We consider it categorically unacceptable to continue trade restrictions on the agricultural products import of Ukraine after the ban of the European Commission will expire on September, 15. The intentions to add other categories of Ukrainian products to the list of goods prohibited for import cause complete misunderstanding too».

Схожий приклад можна прослідкувати і нижче у тексті цього дипломатичного документа. Речення: «Лише в дусі солідарності можна протидіяти викликам, спричиненим російською агресією проти України, зміцнювати Єдиний ринок ЄС», перекладається з застосуванням прийому транспозиції: «It is possible to counter the challenges caused by Russian aggression against Ukraine and strengthen the EU Single Market only in the spirit of solidarity».

Ще одним прикладом застосування граматичних трансформацій є наступний уривок: «Учасники підкреслюють важливість підтримки з боку ЄС суверенітету і територіальної цілісності Партнерів у межах їхніх міжнародно визнаних кордонів, а також посилення їхньої стійкості та здатності протидіяти безпековим викликам. Учасники продовжуватимуть працювати над посиленням ролі ЄС у мирному врегулюванні конфліктів в рамках відповідних форматів та платформ». У запропонованому на сайті МЗС перекладі наводиться такий текст: «The Participants underline the importance of EU support to the Partners' sovereignty and territorial integrity within their internationally recognized borders, as well as to strengthening their resilience and countering the security challenges. The Participants will continue working towards strengthening the EU's role in advancing peaceful resolution of conflicts within relevant formats and platforms». В першому випадку застосовується прийом опущення, що спричинено різницею у граматиці української та англійської мови. В другому випадку, граматична трансформація

направляє та посилює думку, виражену в документі: не просто «посиленням ролі ЄС у мирному врегулюванні конфліктів», але «посиленням ролі ЄС у сприянні мирному врегулюванні конфліктів».

Іншим таким прикладом є текст заяви Громадської Ради при МЗС України від 26 квітня 2022 року. Повний текст в Додатку В: «Громадська рада при Міністерстві закордонних справ України вважає важливим напрямком своєї роботи донесення об'єктивної інформації про злочини Росії до міжнародної спільноти, максимальне сприяння процесу подальшого визнання державами світу, національними парламентами та міжнародними інституціями геноциду в Україні, ~~вчиненого російським агресором~~». В запропонованому перекладі було застосовано прийом опущення *The Public Council under the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine considers it an important area of its work to convey objective information about Russia's crimes to the international community, to maximize the process of further recognition by the states of the world, national parliaments and international institutions of the genocide in Ukraine by the Russian aggressor*.

В тексті Коментаря речника МЗС від 07 жовтня 2023 року можна прослідкувати наступний приклад використання граматичної трансформації: «У зв'язку з масованими ракетно-мінометними обстрілами Ізраїлю громадянам України рекомендується утриматись від відвідування центральних та південних районів країни, зберігати пильність і уважно відстежувати повідомлення місцевих компетентних органів Ізраїля для підвищення рівня обізнаності *розвитком подій*». Запропонований переклад тексту: «In connection with the massive rocket and mortar attacks on Israel, Ukrainian citizens are advised to refrain from visiting the central and southern regions of the country, remain vigilant and closely monitor the reports of local competent Israeli authorities to increase their awareness of the *developments*», характеризується використанням стратегії опущення, через відсутність необхідності у конкретизуванні, що зумовлено контекстуальними та граматичними особливостями в тексті документа англійською мовою.

3.2 Використання лексичних трансформацій

Хоча використання лексичних трансформацій обмеженіше порівняно з граматичними, що спричинено цільовими та функціональними особливостями дипломатичних документів, вони також можуть застосовуватися при обмеженості мовних засобів в мові оригіналу чи перекладу. Прикладом може стати текст Меморандуму представлений у додатку Д: «Цей Меморандум набирає чинності з моменту підписання. Будь-який Учасник цього Меморандуму може припинити свою участь у ньому в будь-який час шляхом направлення письмового повідомлення іншим Учасникам. У цьому випадку дія Меморандуму перестане поширюватися на такого Учасника через 1 місяць з дати направлення повідомлення іншим Учасникам. Цей Меморандум також може бути переглянутий на запит будь-якого з Учасників». Курсив наш. У запропонованому на сайті МЗС України перекладі можна помітити використання конкретизації з застосуванням аббревіатури: «This *MOU* will take effect upon signature. Any Participant to this *MoU* may cease its participation at any time by giving written notice to the other Participants. In such a case the *MoU* shall cease to be applied in its regard 1 month from the date the notification has been sent to other Participants. This *MoU* is also subject to possible revisions at the request of any participant». Замість звичайного дипломатичного терміну *Меморандум*, різновидів якого в дипломатичній документації є безліч, в англійській мові використовується більш конкретний термін *Memorandum of Understanding* представлений аббревіатурою *MoU*. Застосування конкретизації дозволяє не лише прояснити основне значення, також воно вказує на необхідність подальшого розвитку української дипломатичної термінології. Поняття *Меморандум розуміння* існує в українській мові, водночас не використовується часто.

Інший приклад можна прослідкувати в Заяві Громадської Ради при МЗС України від 26 квітня 2022 року. «Це рішення має стратегічне значення і вагу для нашої держави, яка тривалий час тримає оборону східного флангу ЄС, прийнявши на себе удар усієї воєнної потуги країни-агресора». Ми пропонуємо

наступний переклад: «This decision is of strategic importance and weight for our country, which has long been defending the eastern flank of the EU, taking the brunt of Russia's aggressor's country military might». В ньому використовується конкретизація, що допомагає зробити заяву більш влучною та досягти цілі дипломатичного документа при читанні його іноземною аудиторією.

Гарний приклад застосування лексичних трансформацій можна прослідкувати у Меморандумі представленому у додатку Д в тексті, що ми вже розглядали на предмет граматичних трансформацій: «Учасники вважають, що значний потенціал подальшого *поглиблення* інтеграції їхніх держав з ЄС вимагає

відповідності інструментів і напрямів...» The Participants believe that the significant potential of further *development* of their states' integration with the EU requires that the tools and areas of cooperation correspond to the needs and *capabilities*. В наявному перекладі, що пропонується на сайті МЗС України та

текст якого представлений у додатках відображується застосування лексичної заміни. Так, замість дієслова *поглиблення* - *deepening*, використовується смисловий, хоч і не лексичний відповідник - *development* - *розвиток*, що відображає основний зміст речення - посилення, зміцнення інтеграції. Так само лексична заміна застосовується і в іншому прикладі, де слово *напрями* - *directions*, замінюється на *capabilities* - *можливості, здатності*.

Використання лексичних трансформацій можна прослідкувати і в наступному уривку з коментаря МЗС України від 13 жовтня 2023 [68]: «Як повідомила латвійська сторона, такий крок здійснено у відповідь на запроваджені Російською Федерацією обмеження для громадян України щодо в'їзду на її територію з території третіх держав. Латвійські пункти пропуску «Віентулі» та «Педедзе» не мають належної інфраструктури, аби впоратися із прогнозованим зростанням пасажиропотоку». Ми пропонуємо наступний переклад тексту українською мовою; «According to the Latvian side, such a step has been taken in response to the restrictions imposed by the Russian Federation on the entry of Ukrainian citizens into its territory from third-party states. The Latvian border

crossings «Vientuli» and «Pededze» lack the necessary infrastructure to cope with the anticipated increase in passenger traffic».

На початку тексту англійською мовою була застосована лексична заміна: *As* *повідомила* - *According to*. Це допомагає не лише зробити текст англійською мовою більш читабельним та наблизитися до лексичних норм мови перекладу, але і служити функціональним цілям дипломатичного документа - робить його лаконічнішим та точнішим. Іншою особливістю при перекладі документа є відображення топонімів: пунктів пропуску «Віентулі» та «Педедзе». Для їх перекладу було застосовано прийом транскрибування, що найкраще відображає звучання лексичних одиниць англійською мовою. При перекладі цього фрагменту ми також застосували антонімічний переклад. Це зумовлено необхідністю чітко та лаконічно передавати основні думки дипломатичних документів. З урахуванням цього ми переклали фразу «не мають належної інфраструктури» таким чином: *lack the necessary infrastructure*.

Прикладом використання лексичних трансформацій може також стати текст заяви Громадської ради від 26 квітня 2022 року повний текст якої представлений у Додатку А: «Російський режим сформував *україноненависницьку* ідеологію, мета якої довести «другосортність» українців, штучність нашої державності та заперечити національну самобутність української культури та тяглість української історії. На цій підставі російські війська *тотально* винищують українців, руйнують пам'ятки історії та культури, спустошують українські міста і села». З урахуванням застосування лексичних трансформацій, ми пропонуємо такий переклад: «The Russian regime has formed a Ukrainophobic ideology aimed at proving the «second-rate» nature of Ukrainians, the artificiality of our statehood, and denying the national identity of Ukrainian culture and the continuity of Ukrainian history. On this basis, Russian troops are massacring Ukrainians, destroying historical and cultural monuments, and devastating Ukrainian towns and villages».

Прикладом використання лексичних трансформацій може також слугувати Коментар речника МЗС від 7 жовтня 2023 року [69]. «У разі перебування у

населених пунктах країни, які знаходяться у безпосередній близькості від Сектору Газа, під час включення сигналу повітряної тривоги рекомендується невідкладно скористатися бомбосховищами». Ми пропонуємо наступний

переклад: «In case of staying in the settlements of *Israel* located in the immediate vicinity of the Gaza Strip, it is recommended to immediately use shelters when the air raid alarm is activated». В нашому перекладі ми застосували стратегію конкретизації, замінивши термін *країна* на більш специфічний та чіткий *Israel*.

Висновки до розділу 3

Переклад дипломатичних документів вимагає комплексного підходу з урахуванням їх лексико-стилістичних особливостей, термінології та підбором стратегій перекладу відповідно до них. В нашій роботі ми проаналізували цілу низку дипломатичних документів включаючи Ноти, Меморандуми, Коментарі та заяви, а також надали їм переклад. Це дало змогу не лише підібрати стратегії відтворення таких текстів англійською мовою, але й дати оцінку їх особливостям та обставинам використання.

В нашій роботі ми зосередили практичну частину на двох основних напрямках. По-перше, це дослідження стратегій та особливостей вже наявних перекладів дипломатичних документів та аналіз їх використання. Для цього використовувалися офіційні чи неофіційні, але прийнятні переклади дипломатичних документів, розміщених на офіційному сайті МЗС України. По-друге, це застосування теоретичного матеріалу, розкритого в попередніх розділах для формування вдалих стратегій перекладу дипломатичних документів. Для цього ми використовували сучасні та актуальні дипломатичні документи.

Було проаналізовано використання та особливості перекладу мовних формул, форм ввічливості та стилістичних особливостей формування дипломатичних документів, а також підібраний адекватний переклад. Ми

послідкували, дали оцінку та запропонували власні способи перекладу дипломатичної термінології та власних назв.

Вадливим елементом залишається використання перекладацьких трансформацій. Ми досліджували їх застосування в наявних перекладах

дипломатичних документів, а також запропонували власні способи перекладу текстів з використанням трансформацій. Ми проаналізували, що найчастіше застосовуються граматичні трансформації додавання, вилучення, лексична заміна, перестановка, пов'язана з темо-рематичною структурою речення.

Використання лексичних та лексико-граматичних трансформацій є значно

обмеженішим та обережнішим, що пов'язано з особливостями та точністю формулювання висловлювань у дипломатичних документах. Для використання трансформацій, перекладач повинен пересвідчитися в тому, що вони

сприятимуть кращому донесенню дипломатичної інформації, але не стануть джерелом непорозуміння чи додаткового, непотрібного інформаційного навантаження.

ВИСНОВКИ

В нашій роботі ми окреслили визначення дипломатичних документів як письмових текстів, представлених чи надісланих органами зовнішніх відносин однієї держави до органів відносин зносин іншої держави, що виконують дипломатичну функцію комунікації та передачі основної інформації. Це призводить до суворої регламентативності та чіткості в їх формуванні. Дослідники навіть виділяють дипломатичний підстиль, що відображує стилістичні особливості дипломатичних документів.

Ми дослідили основні класифікації дипломатичних документів на основі цільової направленості, функціональних особливостей, способів використання та застосування всередині дипломатичної установи та за її межами.

Ми визначили, що при визначенні стратегій для перекладу дипломатичних документів, важливо враховувати лексико-стилістичні особливості власне дипломатичного підстилю та функціональну направленість конкретного тексту чи документу.

Ми окреслили основні лексичні ознаки дипломатичних документів, що характеризуються різноманіттям лексичних засобів, використання «високої лексики», шанобливого тону мовленнєвих тактик та стратегій. Особливу увагу ми приділили інтернаціоналізмам, що становлять значний пласт лексики, аббревіатурам та архаїзмам.

Важливу роль відіграє і дипломатична термінологія. Ми проаналізували сукупність політичних, власне дипломатичних та загальнонавчаних термінів, що складають основі термінологічної бази дипломатичних текстів, оглянули роль запозичень та їх переклад.

В нашій роботі ми приділили значну увагу перекладацьким трансформаціям, їх ролі та особливостям в контексті дипломатичних документів. Ми проаналізували лексичні та граматичні трансформації, їх використання та застосовність в дипломатичних текстах.

Основними текстами перекладу з урахуванням досліджених стратегій стали дипломатичні документи МЗС України. В нашій роботі ми зосередилися на

передачі цих документів англійською мовою зробивши акцент на особливості перекладу дипломатичної термінології, мовних формул та використання перекладацьких трансформацій. Ми прослідкували переклад на основі запропонованих зразків запропонованих МЗС України та запропонували власні.

Ми проаналізували основні тенденції перекладу та окреслили закономірності використання перекладацьких трансформацій з урахуванням цільових характеристик дипломатичних документів.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (7–8 червня 2013 року). Дніпропетровськ: Видавець Біла К.О. 2012. 112с.

2. Балух, В. О., Коцур., В.П / Історія середніх віків : навч. посібник. у 2 т. – 2-ге вид., стер. Чернівці : Наші книги, 2016. 496 с.

3. Бараненкова Н. А. Литвин, С. В. Експлікація як спосіб перекладу безеквівалентної лексики науково-технічного стилю. Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Серія : Філологія. Педагогіка. – 2014. - Вип. 4. - С. 6-13.

4. Богатирьова Є. В. Реалізація прагматичних (функцій учасників політичного дискурсу) в експліцитних мовленневих. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філологія. № 2 (4), 2010. С. 113-120.

5. Бодайчук О. С., ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПЕРЕКЛАДІ. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2021 № 49 том 2. С 134-136.

6. Володіна Т.С., Рудківський О.П. Загальна теорія перекладу для першого. (бакалаврського) рівня. Навч.-метод. посібник. – К.: Вид. центр КНУІУ, 2017. 296 с.

7. Гольцова М.Г., Ходарченко А.В. The genre differentiation and linguistic peculiarities of English diplomatic discourse «Міжнародний філологічний часопис» Vol. 12, № 2, 2021. С. 104-107.

8. Грін О. Словник міжнародно-правових термінів. Ужгород : Ц. П. Данило С.І., 2010. 488 с.

9. Гуменюк Б. І. Основи дипломатичної та консульської служби. Навчальний посібник. - Київ: Либідь, 2004 – 248 с

10. Дипломатія. ЕНЦИКЛОПЕДІЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ. URL:
<https://esu.com.ua/article-24350>

11. Дерба С. М. Термінологія дипломатичних документів. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог : Вид-во НаУОА, 2022. Вип. 15(83). С. 66–68.

12. Дмитро Кулеба Україна та Марокко домовилися провести переговори про спрощення торгівлі та візового режиму. gov.ua. URL:
<https://mfa.gov.ua/news/dmitro-kuleba-ukrayina-ta-marokko-domovilisya-provesti-peregovori-pro-sproshchennya-torgivli-ta-vizovogo-rezhimu>

13. Журавель Т. В., Хайдарі Н. І., Поняття перекладацьких трансформацій та проблема їх класифікації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2015. № 19 том 2. МДК 81'25/48-150.

14. Закон України «Про дипломатичну службу». URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2728_14#Text

15. Заява Громадської Ради при МЗС України. gov.ua
<https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/%D0%93%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%B8%20%D0%9C%D0%97%D0%A1/zayava-gromadskoi-rad-pr-mzs-ukraini-vid-5-zhovtnya-2023.docx>

16. Зелінська О. Я. Засоби досягнення семантико-прагматичної еквівалентності у перекладах офіційно-ділових промов. Сучасна філологія: тенденції та пріоритети розвитку: Міжнародна науково-практична конференція, м. Одеса, 21 – 22 травня 2021 року. Одеса : Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2021. С. 139-144.

17. Зубков М. Г. Сучасна українська ділова мова/ 5-те вид. випр. Харків: Торсінг, 2004. 448 с.

18. Калащник Г. М. Вступ до дипломатичного протоколу та ділового етикету. Навчальний посібник. Вид-во «Знання». – 2007. 143 с.

19. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця. 2004. 560 с.

20. Калюжная В. В. Стиль англоязычных документов международных организаций. Київ: Наук. Думка, 1982. 376 с.

21. Кашишин Н. Є. Диференціація таксономічних одиниць англійського дипломатичного дискурсу. Східноєвропейський журнал психолінгвістики. Том 1, №2, 2014. 54-62 с.

22. Кашишин Н. Є. ЕМОТИВНІСТЬ ЯК НЕВІД'ЄМНА ДИСКУРСИВНА КАТЕГОРІЯ СУЧАСНОГО АНГЛІЙСЬКОГО ДИПЛОМАТИЧНОГО ДИСКУРСУ. Науковий журнал. №7, 2017. С. 1-6.

23. Кашишин Н. Є. Особливості перекладу англійських дипломатичних термінів українською мовою. Іноземна філологія. Львівський національний університет імені Івана Франка. С. 240-245.

24. Кашишин, Н. Є. Стилетвірний та термінологічний потенціал іношомовних неасимільованих запозичень у англійському дипломатичному дискурсі. Нова філологія, № 42, 2010. С. 81-88.

25. Кіщенко А. М. Комунікативна роль адресанта в художньому дискурсі (на матеріалі сучасної української прози). Мова. - 2010. - № 21. - С. 60-64.

26. Клименко І. М. Лексичні трансформації при передачі англійської політичної термінології українською мовою. Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. - 2012. - Вип. 8. - С. 84-90.

27. Коментар МЗС України щодо рішення уряду Латвії призупинити роботу пунктів пропуску «Віентулі» та «Педедзе» на кордоні з Росією. Міністерство Закордонних Справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/news/komentar-mzs-ukrayini-shchodo-rishennya-uryadu-latviyi-prizupiniti-robotu-punktiv-propusku-viyentuli-ta-pededze-na-kordoni-z-rosiyeju>

28. Коментар МЗС України щодо чергових спроб РФ підірвати глобальну архітектуру ядерного роззброєння і нерозповсюдження. gov.ua. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/komentar-mzs-ukrainy-shchodo-cherhovykh-sprob-uf-pidirvaty-hlobalnu-arkhitekturu-iadernoho-rozzbroennia-i-nerozpovsiudzhennia>

29. Коментар речника МЗС України Олега Ніколенка щодо допомоги українцям в Ізраїлі на тлі загострення безпекової ситуації. Міністерство Закордонних Справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/news/komentar-mzs-ukraini-shchodo-rishennya-uryadu-latviyi-prizupiniti-robotu-punktiv-propusku-viyentuli-ta-pededze-na-kordoni-z-rosiyeyu>

30. Кримська платформа. Декларація. Президент України. Офіційне інтернет-представництво. URL: <https://www.president.gov.ua/news/krimaska-platforma-deklaraciya-70293>

31. Куньч З., Куньч М. Особливості дипломатичного мовлення як різновиду офіційно-ділового стилю. Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. 2014. № 26. С. 127–127.

32. Кушнір О.В. Публіцистичні англомовні тексти: перекладацький аспект. Актуальні проблеми ефективного соціально-економічного розвитку України: пошук молодих: збірник наукових праць VII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Вінниця, 26 квітня 2018 р. редкол. Вінниця: Редакційно-видавничий відділ ВГЕТ КВіТЕУ, 2018. С. 252–259

33. Лексика англомовних політологічних текстів (на матеріалі міжнародних угод). Іноземний текст за фахом: лінгводидактичні аспекти. За ред. К.Я. Кусько. Львів: Світ, 2018. С. 190–196.

34. Лисенко А. С. Лексичні трансформації у перекладі суспільно-політичних текстів з української мови німецькою. Семантичні труднощі перекладу юридичної літератури 92. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса – Том 1, № 9, 2017. с. 50.

35. Мартинюк О. М. ОСОБЛИВОСТІ ДИПЛОМАТИЧНОГО ЛИСТУВАННЯ (НА МАТЕРІАЛІ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ). Науковий вісник

36. Мидоренко І. А. Засоби перекладу міжнародних нормативно-правових документів. Київ: НТУУ «КПІ», 2014. С. 6-86.

37. Написання назв «російська федерація». Національна комісія зі стандартів державної мови. URL: <https://mova.gov.ua/news/napysannia-nazy-rosiiska-federatsija>

38. Ніколаєва Т. М. Перекладацькі стратегії в англо-українському просторі. Вчені записки Таврійського національного університету. 110-115 с.

39. Ніколаєва Т. М. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АБРЕВІАЦІЙ У ТЕРМІНОЛОГІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН І ДИПЛОМАТІЇ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/17/part_1/32.pdf

40. Особливості перекладу англійських дипломатичних термінів українською мовою. Іноземна філологія, № 123, 2011. С. 240-245.

41. Петровська Н. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ АНГЛОМОВНИХ ДИПЛОМАТИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. С. 139-147.

42. Саидов Х.А. Дипломатическая терминология и ее особенности в разноречивых языках. Вестник Таджикского государственного университета права, бизнеса и политики. Серия гуманитарных наук. - Вып. 3 (51), 2012. С. 216-223.

43. Сидоренко, І. А. Засоби перекладу міжнародних нормативно-правових документів. Київ: НТУУ «КПІ», 2014. URL: https://kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/gryshchenko_sydorenko_gramatyni.pdf

44. Смирницький Д. Ф. Семантико-стилістичні аспекти функціонування юридичної термінології в експозитивному тексті. Іноземномовний текст за фахом: лінгводидактичні аспекти. Львів: Світ, 1998. С. 136-141.

Судус, Ю. **МОВЛЕННЄВІ ТАКТИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ДИСКРЕДИТАЦІЇ В ДИСКУРСІ ДИПЛОМАТІВ США**. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/14927/1/176_EEJPL_5_1_2018_.pdf

45. Судус Ю. Стратегії й тактики англomовного дипломатичного дискурсу (на матеріалі промов держсекретаря США Дж. Керр). Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки : наук. журн. Філологічні науки. Мовознавство. 2014. № 4 (281). С. 124 – 128.

46. Сагайдак О.П. Сардачук. Дипломатичне Представництво: організація і форми роботи: Навчальний посібник для ВНЗ. Київ: Знання, 2008. 296 с.

47. Сагайдак О.П. Дипломатичний протокол та етикет. Київ: Знання, 2012. 263с.

48. Українська дипломатична енциклопедія у 2-х т. Київ: нац. ун-т імені Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. Відносин. Київ: Знання України, 2004. 797с.

49. Христюк, Світлана. Особливості дипломатичного мовлення як різновиду офіційно ділового стилю. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Філологічні науки, 2017. С. 50-51.

50. Черноватні Л. І., Карабан, В. І. Переклад англomовної економічної літератури,. Вінниця : Нова книга, 2007. 416 с.

51. Шевцова О. В. Співвідношення перекладознавчих феноменів «адекватність» та «еквівалентність». Мови і концептуальні країни світу : наукове видання. Київ: ВПШ «Київський університет», 2012. Вип. 42. Ч. 2. С. 442–450.

52. Шинкаренко, Т.І. Пам'ятна записка. Українська дипломатична енциклопедія: у 2-х т. Київ: Знання України, 2004. 812с.

53. Шишко А. В., Луканська Г. А., ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2019 № 43 том 4. С125-128.

54. Vozniak Y. FEATURES OF DIPLOMATIC DOCUMENTS. Modern problems of science, education and society. Proceedings of the 8th International scientific and practical conference. SRC "Sci-conf.com.ua", Kyiv, Ukraine, 2023. Pp. 887-890. URL: <https://sci-conf.com.ua/viii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-modern-problems-of-science-education-and-society-9-11-10-2023-kiyiv-ukrayina-arhiv/>.

55. Diplomatic Document. The Free Dictionary, URL: <https://encyclopedia2.thefreedictionary.com/Diplomatic+Document>.

56. Employees of the Secretariat of the Verkhovna Rada of Ukraine were honoured in the Ukrainian Parliament on Independence Day. Verkhovna Rada of Ukraine Official webportal. URL: <https://www.rada.gov.ua/en/print/240582.html>

57. Grant J. P., Craig B. Diplomacy, in Encyclopedic Dictionary of International Law Oxford University Press, 2009. URL: <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780195389777.001.0001/acref-9780195389777-e-629>.

58. Lorusier, W. (1996). A psycholinguistic analysis of translation processes. Meta, XLI, 1, 26-32. Retrieved May 18, 2009, from <http://erudit.org/revue/meta/2004/v41/n1/029689a1.html>

59. Namit Bhatia. The Oxford Companion to the English Language. Oxford 1992, pp. 1,051-54.

60. Null and void. Cambridge Dictionary. URL: https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/null-and-void#google_vignette

61. Peter Newmark. A Textbook of translation. Shanghai: Shanghai foreign language education press. 311 p.

62. Tamas Baranyai The role of translation and interpretation in the diplomatic communication. Linguistic of Public Communication. 22nd International Conference, Osijek, 2008. URL: http://www.skase.sk/Volumes/J1106/pdf_dec/01.pdf

63. Sally M. Diplomacy. Defenition. Meaning. Brittanica. URL:

<https://www.britanica.com/topic/diplomacy>

64. Valdeon R. A. Journalistic translation research goes global: theoretical and methodological considerations five years on. Perspectives. Studies in Translatology. Vol. 28. No. 3. New York : Routledge, 2020. P. 325–338.

65. Venice Commission: the Constitution of Ukraine does not allow the holding of any local referendum on secession from Ukraine gov.ua. URL:

<https://coe.mfa.gov.ua/en/news/20425-veneciansyka-komisija-konstitucija-ukrajini-ne-dozvolyaje-provedennya-budy-jakogo-miscevogo-referendumu-pro-viddillyennya-vid-ukrajini>

66. Xiaojing Huo. Research on Vague Translation of Diplomatic Terms. Advances in Social Science, Education and Humanities Research, volume 85. 4th

International Conference on Management Science, Education Technology, Arts, Social Science and Economics, (MSETASSE 2016). 1242-1245p.